

Karjalainen soikea kupurasolki

Artesaani Salla-Maija Lankinen esitteli Hiitolan pitäjäjuhlien seminaarissa lauantaina 5.8. perintökoruksi tekemänsä karjalaisen kupurasoljen historiaa sekä sitä, miten hän oli päättänyt valmistamaan kyseisen korun.

Sain idean lopputyöhöni elokuussa 1998 Lankisen suvun kokoontuessa viettämään sukujuhlaa kotiini Mouhijärvelle. Paikalla oli myös setäni Taavi Lankinen, joka on muiden ohella tutkinut Karjalan Hiitolasta kotoisin olevaa sukua ja sen myötä tutustunut myös paremmin Hiitolan historiaan.

Etsiessään tietoja sukumme vaiheista Karjalassa Taavi vieraili muun muassa museovirastossa Helsingissä Museoviraston arkeologiselta osastolta tuli esiin 1800-luvun lopulla tehty löytö, soikea kupurasolki, joka oli löydetty myöhemmin 1930-luvulla isovanhempieni omistaman Kalmistontilan alueelta.

Sukuni ehdotuksesta innostuin minäkin ideoimaan mielessäni ajatusta suvun omasta korusta, joka pohjautuisi 1000-luvun puolivaiheilta olevaan löytöön. Koru muistuttaisi nuorempiakin sukupolvia karjalaisista sukujuuristamme ja suvun merkityksestä. Kantavana ajatuksena oli koru, joka kulkisi naissukupolvelta toiselle perintönä.

Ehkä joskus etäisessä tulevaisuudessa kaksi toisilleen täysin vierasta naista kohtaisi sattumalta toisensa ja huomaisi korun perusteella olevansa sukua toisilleen, vaikka vain hyvin kaukaista. Menneisyydestä muistuttamisen lisäksi koru siis toimisi tulevaisuudessa suvun yhdistävänä tekijänä ja kokoavana voimana.

Valmistauduin lopputyöhön vierailemalla kahdesti museovirastolla tutkimassa katsellen alkuperäistä mallia ja ottamalla selvää soljen historiasta kirjallisista

lähteistä. Lisäksi tutkin erittäin kiinnostuneena sukuni historiaa Hiitolassa sekä lähihistoriaa Porin seudulla.

Valmistustekniikkaa miettiessäni punnitsin monia eri vaihtoehtoja, miten soveltaa nykyajan tietoa soljen valmistuksessa. Omalta kohdaltani kaikkein tärkeintä lopputyössäni oli kuitenkin löytää omat juuren ja paikkani Lankisen suvun historiassa.

Kalmistonkummun löytö

1800-luvun lopulla Theodor Schvindt –niminen mies kierteli Karjalassa tehden arkeologisia kaivauksia. Hiitolan pitäjän Kavonsalmen kylässä Sipro Ijäksen mailla olevalta Kalmistonkummaksi kutsutulta paikalta, joka esiintyy

Lähikuva Lankisen suvun perintökorusta, jonka Salla Lankinen on kehittänyt suvun mailta 1880-luvulla tehdystä kalmistolöydöstä.

kartoissa nimellä Kalmistonmäki, oli tehty useita löytöjä, jotka herättivät Schvindtin kiinnostuksen. Kesällä 1885 hän suorittikin alueella kaivauksia.

Kertomusten mukaan kalmistonkummusta oli tullut esiin etelärinnettä tasotettaessa useita luurankoja, joiden päät olivat itään tai koilliseen päin. Alueelta oli tehty myös irtolöytöjä kuten 1880-luvun alun tienoilta löydetty soikea pronssinen kupurasolki. Tämä solki löytyi Kalmistokumpua lähellä olevasta pellostä

”Matomäen nenästä louhen vierustasta”. Theodor Schvindt toimitti kyseisen soljen vuonna 1994 museoon arkistoitavaksi.

Kesällä 1885 suoritettua kaivauksessa Schvindt teki kaivauksia Kalmistonkummalla Ijäksen talon etelä- ja kaakkoispuolella löytäen jo 25 senttimetrin syvyydestä melko maatonneen naisen luurangon, jolla oli kädet taivutettuina vatsan päälle. Aikaisemmista löydöistä poiketen naisen luuranko oli pää länteen ja jalat itään päin.

Salla-Maija Lankinen on koristanut Hiitolan kansallispukunsa itse tekemällään kupurasoljella.

Sivuillamme TÄNÄÄN mm.

Kurkijoki-Seuran tarinailta5
Kurkijoki Harmaasilmä 6-7
Nonna ja Eriika Kurkijoella9
Heikinmaan muistelmät, osa 3310
Ramakat onkikilpailut Yläneellä 11
Koskuintiellä12

**Seuraavat Kurkijokelaiset ilmestyvät
22.9., 6.10., 20.10., 3.11., 17.11.**

Pronssinen kupurasolki

Kalmistonkummun läheisyydestä löydetty soikea pronssinen kupurasolki ei ole kovinkaan harvinainen löytö Karjalan alueella. Kurkijoen kihlakunnan, johon Hiitolakin kuului, alueelta on tehty noin 19 pääosin pronssista kupurasolkilöytöä. Voidaankin olettaa soikeiden kupurasolkien olleen yleisiä koruja rautakaudella.

Soikeat nauhakoristeiset kupurasoljet eroavat muista aikansa koruista jo koristelunsa puolesta. Koristelu on pinnan peittävää nauhamaista kiemuraa, joka on punonnan tapaista. Soljet ovat suippoja tai suippomaisen soikeita muodoltaan sekä kuperia ja vaihtelevat sekä kooltaan että koristeltaan. Yhteistä soljille on materiaalina käytetty pronssi ja tehty tai ajan mukansa tuoma patina.

Ensimmäisellä käynnilläni Museoviraston arkeologian laitoksella sain mukaani valokuvan ja joitakin tietoja soljesta. Käyntini jälkeen lähetin sinne vapaaehtoisen lupahakemuksen, jossa anoin lupaa käyttää solkea mallinani lopputyössä. Sain siihen myöntävän vastauksen.

Työn suunnitteluun käytiin paljon aikaa ja punnitsin erilaisia vaihtoehtoja. Piirsin soljen kuvioinnista useita kopioita ja mitoitin soljen todellisen kuperan muodon. Alkuperäisenä ideana oli hyödyntää työssä erityisesti nykyaikaista tekniikkaa ja kaivertaa mallikappale tietokonetta apuna käyttäen. Sen jouduin kuitenkin hylkäämään koneen jäljen geometrisyyden ja kolmiulotteisen vaikutelman puuttumisen takia.

Varasuunnitelmana olleesta perinteisemmästä vahamallin teosta tuli siten soljen toteutustapa. Alusta asti oli ollut selvää, että valaisin korun, ensimmäisen kappaleen hopeisena ja seu-

raavat pronssisina isoina valuina. Pinnan viimeistelyn jälkeen patinoin sen hopea/kupari-patinalla. Lopuksi kiinnitin solkeen neulan.

Kape-soljen nimi

Löytöpaikan Kavonsalmen nimen alkuosa liittyy Hiitolan myyttiseen eli jumalaistarulliseen nimitykseen. Kavoksi on nimitetty Ilmatarta, Ilman imeä, Väinämöisen, Ilmarisen ja Joukahaisen äitiä. Sanan kavo kantamuoto on yksi suomen kielen vanhimpia sanoja eli kave, jolla tarkoitetaan luotua olentoa, ihmistä tai metsäneläintä tai myyttistä olentoa, yleensä kuitenkin tyttöä tai neitoa. Sana kave esiintyy monessa muussakin samana tarkoittavassa murteisessa muodossa kuten Kabu-neito kaunokainen, Kapo-tyttö, kaunis neito tai impi-neito, iri-tyttö.

Valitsin solkea kuvaamaan harvemmin käytetyn muodon kape, joka lienee sanan kave taivutusmuoto, sillä en halunnut käyttää työssäni suoraan yleisesti tunnettuja kave tai kavo, jotka viittaavat selkeästi Kalevalaan ja löytöpaikan nimeen. Koru on ainoastaan oman sukuni naisten käytössä, joten pidän perusteltuna käyttäen harvinaisempaa ja siten yksilöllisempää nimitystä.

Lopputyötä tehdessäni tunsin syvästi luomisen tuskaa ja turhautuneisuutta yrittäessäni tehdä parhaani. Irtautamalla työn henkilökohtaisuudesta sain kuitenkin melko itsenäisesti jotain aikaiseksi: hopeisen soljen protomallin.

Lopputyö sai minut oivaltamaan, mitä haluan elämältäni ja miksi, sekä sen, mistä minä tulen. Löysin juureni ajasta ja paikasta, josta minulla ei ole kokemusta, vain syvä tunne kuulumisestani sinne.

Salla-Maija Lankinen

8.9.2006

Rinta rottingilla

Lehtemme Kurkijokelainen on viime aikoina saanut näkyvyyttä valtakunnallisessa mediassa, kuten jotkut lukijamme ovat huomanneetkin. Toimittaja Kustaa Hulkko kirjoitti karjalaisista pitäjälehdistä 11.8. ilmestyneessä Suomen Kuvalehdessä otsikolla Uskomaton ilmiö.

Juttu sai alkunsa siitä, että Kustaa Hulkon silmiin oli sattunut lehtemme Kurkijokelainen. Hän kiinnostui siitä ja soitti toimitukseemme. Kerroin hänelle, että on olemassa muitakin pitäjälehtiä, mutta Kurkijokelainen ilmestyy useimmin, nykyään sekin tosin harvemmin kuin ennen.

Kustaa Hulkko mainitsi myös tässä numerossamme päättyvän Eino Heikinmaan Lapsuusmuistoja-sarjan. Hulkon mielestä ”karjalainen pitäjälehti on sympaattinen ilmiö jo siksi, että se on niin epätodennäköinen otus” Hän jatkaa: ”Se kulkee vastavirtaan ikään kuin piittaamatta kaupallistumisen ja globalisaation kaikenjyräävästä mahdista. Sen eloonjäämiselle ei ole mitään muuta selitystä kuin diasporassa elävän heimon uskomaton kulttuuritahto.”

”Kun tutustuu karjalaiseen elämäntiehen mutkineen ja mäkineen, vaaroineen ja valoineen, ymmärtää, ettei ole niin tärkeää kuinka näkee, kuinka kuulee. Tärkeintä on, miten tuntuu.”

Jukka Saarinen

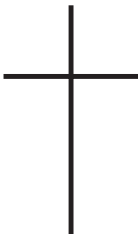
Myös 5.8. ilmestyneen Turun Sanomien viikkoliitteessä Extrassa oli kirjoitus kurkijokelaisuudesta otsikolla Näin ikkeä! Toimittaja Jukka Saarinen oli käynyt pitäjäjuhliillamme ja kirjoitti niistä ihan positiiviseen sävyyn hänkin.

Jukka Saarinen huomauttaa, että kurkijokelaiset ovat karjalaisista aika etuoikeutetussa asemassa. Hän kertoo myös miksi: ”Loimaalla ilmestyyvä hyvin toimitettu oma heimolehti Kurkijokelainen sekä oma museo pitävät yllä karjalaista kotiseutuhenkeä tavalla, jota voi vain ihailla ja ihmetellä.”

Toivottavasti rinta ei nouse liikaa ”rottingille” tuollaisista lausunnoista. Kurkijoki-Säätiössäkin tiedostetaan se, että lehtemme ja museomme ovat eturivin tuotteita, joista voimme ihan aidosti olla ylpeitä. Mutta aina myös muistamme, etteivät lehti eikä museokaan voisi olla sitä mitä ovat ilman teitä, hyvät kurkijokelaiset aktiiviset ihmiset. Vain teidän avullanne molemmat on saatu aikaiseksi ja toimiviksi. Nöyrät kiitokset siitä kuuluvat teille.

Raija Hjelm

Kuolleita

Rakkaamme

Eino HUOTILAINEN

* 14.8.1931 Kurkijoki
† 21.6.2006 Alastaron vuodeosasto

Syvästi kaivaten
Maija
Matti
Markku ja Tarja
sisaret perheineen
sisarvainajan lapset perheineen
sukulaiset ja tuttavat

Niin väsyneenä loppumatkan kuljit,
uneen rauhaansa silmät suljit.

Siunaus toimitettu. Kiitos osanotosta.
Kiitos myös kotisairaanhoidajille ja
vuodeosaston hoitajille.

Rakkaamme

Martti Tapani HUOTILAINEN

* 6.5.1962 Alastaro
† 10.12.2005 kotonaan

Syvästi kaivaten
äiti ja isä
Markku
Matti
sukulaiset ja tuttavat

On vain ikävä ja suru sanaton.

Siunaus toimitettu lähiomaisten ja tuttavien
läsnäollessa. Lämmin kiitos osanotosta.
Kiitos myös kotisairaanhoidajille.

NIMIPÄIVÄT

pe 8.9. Taimi
la 9.9. Eevert, Isto
su 10.9. Kalevi, Kaleva
ma 11.9. Santeri, Santtu,
Aleksanteri, Ale,
Ali, Aleksandra
ti 12.9. Valma, Vilja
ke 13.9. Orvo
to 14.9. Iida
pe 15.9. Sirpa
la 16.9. Hilla, Hille,
Hellevi, Hillevi
su 17.9. Aili, Aila
ma 18.9. Tyyne, Tytti,
Tyyni
ti 19.9. Reija
ke 20.9. Varpu, Vaula
to 21.9. Mervi

Kurkijoelta nykypäivään museo CD-Rom à 20 €

Tämä multimedia kertoo tarinoita Kurkijoen arjesta ja juhlasta, raskaasta evakkomatkasta ja perinteiden vaalimisesta uudella asuinseudulla.

Hanketta on rahoitettu EU:n Leader+ -ohjelman kautta.

Saatavana Kurkijokelaisen toimituksesta.

tolaisia ja kurkijokelaisia sukuja tutkivat ja tutkimusta aloittavat. Lisätietoja Veikko Revolta puh. 050-560 6049, sähköposti: veikkorepo@hotmail.com.

Hartaus sunnuntaiksi 10.9.
14. sunnuntai helluntaista

On suurin voima rakkaus

Virsikirja on mainio opus. Se on laulukirja, hartauskirja ja runokirja. Sanat ja sävelmät toimivat hyvin yhdessä ja erikseen. Virsikirjaa selatessa sen sivuilta nousee esiin kirkon vuosisatainen perinne. Uudemmat virret toimivat tämän ajan kristillisen ajattelun ja kysymysten tulkina. Virsi tarjoaa kanavan omien ajatusten ja tunteiden ilmaiseeseen.

Kullakin virrellä on oma syntyhistoriansa ja taustansa. Monet virret liittyvät suoraan johonkin Raamatun kohtaan, ja näin virrestä on muodostunut pienimuotoinen Sanan selitysteos.

Vuodesta 1886 on virsikirjassa ollut Johan Ludvig Runebergin virsi (431). Se muistuttaa muodoltaan hieman Jeesukselle esitettyjen kysymysten rakennetta: ensimmäisessä säkeistössä pohditaan lähimmäisen rakastamisen käsitettä, ja virren loppuosassa vastataan esitettyyn kysymykseen: ”Ken on mun lähimmäiseni ja ketä eläissani myös minun tulee rakastaa kuin omaa itseäni?”

Jeesuksen elämä ja opetukset olivat esimerkkeinä Jumalan rakkautta rakkaudesta. Tämän rakkauden logiikka on erinomaisesti esitetty Johanneksen ensimmäisessä kirjeessä: ”Juuri siinä Jumalan rakkaus ilmestyi meidän keskuuteemme, että hän lähetti ainoan Poikansa maailmaan, antamaan meille elämän. Siinä on rakkaus – ei siinä, että me olemme rakastaneet Jumalaa, vaan siinä, että hän on rakastanut meitä ja lähettänyt Poikansa meidän syntiemme sovituksi.” (1 Joh 4:9-10) Samaan tulokseen tuli myös Runeberg: ”On suurin voima rakkaus, se toimii, kestää, voittaa.”

Jeesus muistutti tavan takaa, että Jumalan ja lähimmäisen rakastaminen liittyvät yhteen. Kaikkivaltiaan kunnioittaminen ei voi olla pelkkää uskonnollista tunteilua ja omassa itsetyytyväisyydessä kellimistä. Rakkaus ei ole vain hempeitä unelmia ja tulevaisuuden toiveita. Lähimmäisyys on kykyä kantaa vastuuta omassa elinympäristössään.

Lähimmäisiä on lähellämme ja meistä kauempana. Rakkautta voimme osoittaa teoin ja totuudessa – juuri sillä paikalla, jossa elämme, juuri niine mahdollisuuksinemme, joita meillä on. Kaikkien resurssit ja mahdollisuudet eivät ole samoja. Sama ihminen ei eri elämänvaiheissaan voi huolehtia toisten hyvinvoinnista yhtä voimallisesti. Tärkeintä ei kuitenkaan ole määrä, vaan laatu! Tärkeintä on asenne, tahtotila ja herkkyy.

Jeesuksen osoittama rakkaus lähti aina kohtaamisesta. Pysähtymisen hetki saattoi olla ajallisesti lyhyt mutta merkittävä. Se oli merkittävä, koska se oli aito. Kun meitä kehoitetaan rakastamaan lähimmäistämme, sekin tapahtuu keskellä aitoa elämää – meidän elämäämme. Toisen kunnioittaminen ei ole kertaluonteinen projekti. Se ei ole ansio, jonka tuloksena jaetaan pisteitä ja arvokuponkeja. Armahtavaa rakkautta voi panna harjoitukseen jatkuvasti elämän poluilla. Se toimii, se kestää, se voittaa.

Pirkko Poisuo

Kirjoittaja on Helsingin Malmin seurakunnan kappalainen.

Kustantaja ja julkaisija: KURKIJOKI-SÄÄTIÖ
www.kurkijoki.fi

Toimitusneuvosto: Kurkijoki-Säätiön hallitus

Toimitus: Päätoimittaja Raija Hjelm

ja kaikki Kurkijokelaisen ystävät

Toimitus: Koulukuja 7, 32200 Loimaa
Avoimna: Tiistaisin ja perjantaisin klo 9–14
puh./fax (02) 762 2551, matkapuh. 050-521 3336

Lakon tai muun ylivoimaisen esteen takia ilmestymättä jääneistä numeroista ei suoriteta korvausta. Toimitus pidättää oikeuden muokata ja lyhentää lähetettyjä aineistoja. Lehden vastuu ilmoituksen poisjäämisestä tai julkaisemisesta sattuneesta virheestä rajoittuu enimmillään ilmoituksesta maksetun hinnan palauttamiseen.

ILMOITUSHINNAT:

4-väri 60 centtiä/mm + alv 22 %
Mustavalk. 45 centtiä/mm + alv 22 %

Säännöllisistä ja jatkuvista ilmoituksista huomattava alennus. Väri-ilmoitukset sopimuksen mukaan. Puhelimitse annettuihin ilmoituksiin sattuneista virheistä lehti ei vastaa. Ilmoitusaineistojen jättöaika: keskiviikko klo 16 mennessä.

Lehti ilmestyy pääasiassa joka toinen perjantai. PAINOSMÄÄRÄ 2000 kpl.

TILAUSHINNAT:

vuosi 35 euroa
6 kk 20 euroa
3 kk 12 euroa
Pohjoismaat 39 euroa
Muualle 46 euroa

toimitus@kurkijokelainen.inet.fi
Tilinumero: LSOP 523900-4897

Sivunvalmistus:
Etusivu Frontpage, Loimaa
Paino: Satakunnan
Painotuote Oy, Kokemäki

ISSN 0782-5668

Onks tietoo KYSYMYKSET?

1. Ketkä olivat presidentteinä 1950-luvun Suomessa?
2. Minkä Lapin kunnan alueella sijaitsee Suomen korkein tunturi Halti?
3. Mikä on saluuna?
4. Minkä järven rannalla sijaitsee Karjalan tasavallan pääkaupunki Petroskoi?
5. Minkä hiippakunnan piispa on Samuel Salmi?
6. Mikä maa on maailman suurin tuulivoiman tuottaja?
7. Mikä eläin on dromedaari?
8. Missä maassa vaikuttaa Likud-puolue?
9. Millä toisella nimellä tunnetaan verisyöpä?
10. Missä kuussa vietetään Eurooppa-päivää?

Muistettavaa

Lappeenrannan Kurkijokelaiset. Aloitamme syyskauden su 17.9. klo 13 Siiri Horttanaisella, Koulukatu 34 A 26, Lappeenranta. Tervetuloa!

Elisenvaaran mko kokoontuu ke 20.9. klo 14 Tuulalla, Mäenpään Eskolassa. Markulantie 49. Huom. aika.

Hiitolan ja Kurkijoen sukututkimuspiiri kokoontuu to 21.9. klo 18 Karjalatalon Wärtsilä-salissa, Kämpylänkuja 1, Helsinki. Teema: Hiitolan ja Kurkijoen alueen vanhat kantasuvut ennen ruhtuurisotaa. Saapua voi jo klo 15 alkaen. Seuraavat kokoukset 19.10., 16.11. ja 14.12. Tervetulleita ovat kaikki hii-

- 8.9. Sinä muutit itkuvirteni karkeloksi, riisuit yltäni suruvaatteen ja puit minut ilon pukuun. Ps. 30:12
- 9.9. Herra päästää vangitut kahleista, hän antaa sokeille näön ja nostaa maahan painetut jaloilleen. Ps. 146:7-8
- 10.9. Jeesus kutsui opetuslapset luokseen ja sanoi heille: “Totisesti: tämä köyhä leski pani uhriarkkuun enemmän kuin yksikään toinen. Kaikki muut antoivat liastaan, mutta hän antoi vähänsä, kaiken mitä hänellä oli, kaiken mitä hän elääkseen tarvitsi.” Mark. 12:43-44
- 11.9. Herra, älä salli sortunut kääntyä pois apua saamatta, kurja ja köyhä ylistäkööt sinun nimeäsi. Ps. 74:21
- 12.9. Hyvin käy sen, joka on armelias ja lainaa omastaan muille, sen, joka aina toimii oikeuden mukaan. Ps. 112:5
- 13.9. Käskyt “Älä tee aviorikosta”, “Älä tapa”, “Älä varasta”, “Älä himoitse”, samoin kaikki muutkin, voidaan koota tähän sanaan: “Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.” Rakkaus ei tee lähimmäiselle mitään pahaa. Näin rakkaus toteuttaa koko lain. Room. 13:9-10

- 14.9. “Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää se heille.” Matt. 7:12
- 15.9. Oikeamielinen antaa avokätisesti köyhille, hän toimii aina vanhurskaasti ja kulkee pystyssä päin. Ps. 112:9
- 16.9. Älkää olko kenellekään mitään velkaa, paitsi että rakastatte toisianne. Joka rakastaa toista, on täyttänyt lain vaatimukset. Room. 13:8
- 17.9. Jeesus sanoo: “Tulkaa minun luokseni, kaikki te työn ja kuormien uuvuttamat. Minä annan teille levon. Ottakaa minun ikeeni harteillenne ja katsokaa minua: minä olen sydämeltäni lempeä ja nöyrä. Näin teidän sielunne löytää levon. Minun ikeeni on hyvä kantaa ja minun kuormanani on kevyt.” Matt. 11:28-30
- 18.9. Hyvä on kiittää Herraa, laulaa ylistystä sinun nimellesi, Korkein. Ps. 92:2
- 19.9. Syntimme ovat meille liian raskaat, mutta sinä annat ne anteeksi. Ps. 65:4
- 20.9. Iloitkaa aina. Rukoilkaa lakkaamatta. Kiittäkää kaikesta. Tätä Jumala tahtoo teiltä, Kristuksen Jeesuksen omilta. 1 Tess. 5:16-18
- 21.9. Halleluja! Hyvä on Jumalaamme sävelin kiittää, ihanaa on virittää ylistyslaulu! Ps. 147:1

Salla Repo Loimaalla 10 vuotta tänään 8.9. Saini ja Papa onnittelevat

Maailmassa monta on ihmeellistä asiaa, se kummastuttaa, hämmästyttää pientä kulki-jaa. Aarni täytti 2.9. ensimmäisen vuotensa. Eevi-sisar oli ensimmäisiä onnittelijoita. Kaikki läheiset yhtyivät onnitteluihin.

Mietteitä metsässä

Mie oon syntynyt Laitilas ja Turus asunt ikkää älkää nyt miul suuttuko ku haastaa koettaa pittää.

Tällee se läht tulemaa Uno tul miul mielee lehe kautta tutustuin tähä teijä kielee.

Uno ol miun ystävään ja henkeheimolaine sie oot meijä minni haasto hää, karjalaine.

Sylviikii mie muistelin ja häne korttiloittaa äänt on tallel kasetil ja muistoo koeta hoitaa.

Sitte ol Fru Aaltonen se ruotsi-suomalaine ei olt sukkuu ensikää vaik nim ol samalaine.

On viel monta muutakii mut hylätä jo pittää hoivata näit elävi muute ei tuu mittää.

Mies o tietyst paras kaikist ruuatkii hää kehhuu. Nyt miul tulkii mielehein jot maalar vuottaa mehhuu.

Sirpa Aaltonen-Veikkolainen

Oi niitä aikoja

Tuokiokuva kesältä 1946 Ilmajoen Kiikkalan (kappalaisen) pappilan pihasta. Menossa on Kurkijoen kunnan evakuoitun omaisuuden inventointi.

Pappi Armo von Essen on pyytännyt inventoijat, evakot ja oman väkensä kuvattaviksi. Pappilan vanhaan navet-taan oli sijoitettu Kurkijoen

kunnan Tervun tilan evakuoit-dut hevoset ja lehmät, papin autotalliin kansakoulun irtaimistoa ja ulkovaras-toihin maatalouskoneita. Ne olivat isäni Nestor Karsilan valvonnassa ja hoidossa siihen saakka, kunnes ne myytiin huutokaupassa. Huutokaupassa hevosista ja lehmistä saatiin 240

000 markkaa, koulukalu-stosta 102 200 markkaa ja maatalousirtaimistosta 18 500 markkaa. Kurkijoen kunnan toiminnan loputtua kaikki säästövarat siirrettiin Kurki-Säätiölle valtuuston aikaisemmin tekemän päätöksen mukaisesti.

Sakari Karsila

Henkilöt vasemmalta kappalainen, rovasti Armo von Essen, ruustinna v. Essen, tytär Katariina v. Essen, tuntematon, Sylvi Karsila, Sylvi Hämäläinen?, Kurkijoen hoitokunnan puheenjohtaja Jaakko Hämäläinen, kaksi tunnistamatonta, kunnan kirjuri Jaakko Panzar, kunnan hoitokunnan jäsen Pekka Kiiski, Sylvi Karsilan edessä Jaakko Karsila 5 v., hänestä oikealle Anja Karsila, vasemmalle Jaakosta Raija Karsila, Elisabet v. Essen, rovastin edessä olevaa pientä tyttöä en tunnista. Oi niitä aikoja, silloin elettiin hyvässä ja sopuisassa hengessä: pappi halusi historiallisen kuvan perheestään vuokralaisineen.

Heinähommat

Enne vanhaa perii lapset työho vietii mukkaa, eikä sillo vastaa pannu liene lapsist kukkaa.

Pienimmätkii pientareil jo käytti haravoita, seipää reikää työnnettii myös innol tappiloita.

Heinähäkis polettii hevostakkii ajettii, latoloihi heinät vietii, toisinaa myö tauko piettii.

Lavos heinii tallottii, mahottomast ne pistel nii. Illal sit myö savusaunas kinttuloita hauvottii.

Monelaisii muistoloita niitähä ei mikkää voita. Myö ertlaisii puuhii tehti, monnii paikkaa pitkii ehtii.

Terttu Ketola

Juolaht mielehein...

Heinäpellon pientareella

Kotiseutumatkoilla aina jossain paikassa juohtuu jonkun mieleen aikoinaan sattuneita tapahtumia. Niin viime kesäiselläkin matkal-la.

Kuljimme porukalla Nehvolasta Suokantaan päin, jossa linja-auto meitä jo odotteli. Anja-sisareni se silloin palautti mieleen kesällä 1935 sattuneen melkoisen tapahtuman.

Oli ollut heinäaika, ja silloisen tavan mukaan lapset otettiin ”töihin” mukaan. Itse olin silloin vajaan vuoden ikäinen, ja niinpä Anja joutuikin lapsenlikaksi pel-lon pientareelle. Maahan oli levitetty viltti, ja sen päällä tämä tyttö sitten köllötteli ison siskon hyvässä hoivas-sa.

No, lapselle piti tietenkin saada jotain suuhun panta-vaa, ja pientareilla kasvoi maukkaita punaisia mansikoita. Niitähän lapsenlikka

lähti poimimaan pienelle hoidokilleen.

Kävi kuitenkin niin, että vaara ei sillä kertaa vaani-nutkaan maassa vaan ilmas-sa. Äkkiä olikin suuri hauk-ka huomannut valkopäisen lapsen luullen sitä var-maankin kanaksi ja oli las-keutumassa kynnet ojossa lasta kohti, kun äiti ja isä huomasivat tilanteen ja hangot pystyssä hui-toon saivat kanahaukan karko-tettua tiehensä.

Senhän tietää, millaista jälkeä olisi haukan kynsis-sä syntynyt. Tietystikään haukan voimat eivät olisi riittäneet koko tyttöä vie-mään, mutta arvaamaton tuollainen tilanne tietenkin oli ollut. Sitä ei lapsenlikka muistanut, oliko toruja hän-nelle tullut, mutta tuskinpa, sillä olisivathan ne makois-at mansikat lapsenkin suus-sa maistuneet.

Terttu Ketola

Kauppareissu

Voi veikkost, ku taas tup-saht tuttu nim, mikä herätti errään muiston. Näitähän tulloo jo iha tukus. Se ol tää kauppias Mylénin haastat-telu, ko ol lehes.

Mylénin kaupasha sitä käytii Ihojärvelt, ku jottai sellasta puuttu, mitä ei löy-tynt kottuu. En tiijä, mite pitkä matka sin meilt lie olt. No, kerra myö toisiin Tuu-ren kans päätettii lähtii kau-pas käymää. Mie olin siin kuuven vanha ja Tuure er-rään vuunen vanhemp.

Rahhaaha meil ei tietyst olt, mut tokha meil ois olt luottoo. Namuloita ois vis-sii teht miel, tai mikä lie olt ajatus. Ota hänest ennää selvää.

Kerettii tallustella Ihojo-

ven sillal ast, sehä on Kan-gaskyläs. Mite jaksettiiki, etoeläjät, kävellä nii pitkä. Kyl ol äitil hätä kääs, ku huomas, jot tyttöö ei löy-tynt mistää kotnurkist.

Lie joku näht meijä va-jelluksen, ku äit osas tulla ehtimää meitä sielt. Ol vissi muitki etsintä partioita liik-keel. Nuhteita tais tulla meil molemmil. Tuure sai sapiskaa tietyst enemmän, ku ol suuremp. Ehä mie tällas-ta muista, mut äit on ker-tont.

Tää kysseine silta on ny-kyjää vähävällii kulkukel-voton. Joku tarvijaa näät lankkuloita ommii tarkot-kuksiisa. Ka, siinhä niitä on, ko välil korjataa.

Anja

Tuula Hölttä Inkilä-päivillä 19.8.2006:

Nyt on kiire: Venäjällä maalainsäädäntö uudistuu

Arvoisa kirjailija Markus Lehtipuu, hyvät Inkilän kylän naiset ja miehet. On kunnia saada puhua tässä tilaisuudessa, johon kokoon-tuneita yhdistää tietoisuus yli 60 vuotta sitten menetetystä kotiseudusta.

Kun sai tehtäväksi kirjoittaa juhlapuheen tätä tilaisuutta varten, huomasi, että juhlapuheen laatiminen oli ylivoimainen tehtävä, ainakin jos puheen tarkoituksena oli kunnioittaa menetettyjen alueiden nykyistä kehitysvaihetta. Menetetty Karjala on kautta kirjoitetun historian ollut idän ja lännen välinen taistelutan-ner. Alueen hallinto on vaihtunut erilaisten sotien seurauksena useaan ottee-seen, ja erilaisia aina uuden rajalinjan määrittäviä rau-hansopimuksia on solmittu ainakin 13 kappaletta.

Viime sotien jälkeen sol-mitut Moskovan ja Väli-rauhansopimukset kuulunevat ankarimpiin viime vuosi-sadalla solmittuihin. On arvioitu, että vuonna 1940 solmitun Mosko-van rauhansopimuksen aiheuttamat vahingot oli-vat Suomelle suhteelli-sesti suuremmat kuin se taakka, jonka Saksa joutui kantamaan Versailles'n rau-hansopimuksen jälkeen.

Viimeisimmät Suomen ja nykyisen Venäjän väliset rajalinjat on sovittu 10. hel-mikuuta 1947 solmitussa Pariisin rauhansopimukses-sa. Tuon rauhansopimuksen 27. pykälä edellyttää, että

”Suomen hallituksen ja Suomen kansalaisten oi-keudet kuin myös suoma-

laisten juridisten henkilöi-den oikeudet, jotka koske-vat suomalaista omaisuutta tai muita suomalaisia varo-ja Liittoutuneiden ja Liitty-neiden Valtojen alueella, on saatettava entiselleen tämän sopimuksen tultua voi-maan, mikäli näitä oikeuk-sia on rajoitettu sen johdos-ta, että Suomi osallistui so-taan Saksan rinnalla.” Tätä sopimuskohtaa ei ole kos-kaan pantu täytäntöön.

Kiinteistöjen omistusoikeudet

Toisen maailmansodan pakolaisia ja heidän jälke-läisiä on Euroopassa mil-joonia. Usealta puuttuu ko-tipaikkaoikeus menetettyihin alueisiin. Suomessa so-dan tieltä evakuoituja ja ny-kyterminologian mukaan maan sisäisiä pakolaisia ja heidän jälkeläisiä on ar-vioitu olevan noin 1 miljoo-na. Suomen valtio ei ole missään vaiheessa ryhtynyt

”Venäjän federaatio liittyi ihmisoikeus-sopimukseen 5.5.1998, ja tuosta hetkestä lähtien sopimuksen artiklat ovat olleet sitä velvoittavia.”

selvittämään Karjalasta pa-enneiden omistuksessa ol-leiden maa-alueiden, tilojen ja kiinteistöjen omistusoikeutta, jota Pariisin rauhan-sopimuksen 27. artikla edellyttää, vaan on pitäyty-nyt kaikista aluetta koske-vista neuvotteluista tode-ten, ettei Suomella ole mi-tään aluevaatimuksia Kar-jalasta.

Sodan tieltä paenneiden asioita ajavia järjestöjä löy-tyy useasta Euroopan maas-ta. Myös Suomessa on jär-jestöjä, jotka ajavat aluei-den omistusoikeuden pa-lauttamista alkuperäisille omistajille tai heidän peril-lisilleen. Jo usean vuoden ajan Suomesta on lähetetty tilojen omistusoikeuden pa-lautusta koskevia hake-muksia Kremliin Venäjän suurlähetystön antamien ohjeiden mukaisesti. Hake-mukset on kuitattu vastaan-otetuiksi, mutta niihin ei ole tullut mitään vastausta.

Tällä hetkellä Venäjän maalainsäädäntö on uudis-tumassa. Maan yksityis-omistus on tulossa jälleen mahdolliseksi, ja uudistuk-sen jälkeen kaikilla fede-raation alueilla tulee ole-maan Venäjän maarekiste-riin merkityt omistajat. Tä-mänhetkisen tiedon mu-kaan ”elinikäinen perimys-kelpoinen maan käyttöoi-keus ja maan ilmainen käyt-töoikeus ovat mahdollisia vain Venäjän kansalaisille ja valtiollisille tai kunnalli-sille yrityksille ja laitoksil-le”. Ulkomaalaisilla, joihin suomalaisetkin lasketaan, ei tämän uudistuksen mu-kaan tulisi olemaan maahan samanlaista omistusoikeut-ta kuin Venäjän kansalaisil-la.

Suomen Karjalan pakolaiset ry

Tarkoituksenamme sel-vittää suomalaisomistuk-sessa olleiden tilojen ja kiinteistöjen nykytilanne olin viime helmikuussa mu-kana perustamassa Suomen

Karjalan pakolaiset –nimis-tä rekisteröityä yhdistystä, joka antoi asianajajaliiton suosituksesta maaliskuussa helsinkiläiselle asianajaja Markku Fredmanille toi-meksiannon selvittää omis-tusoikeuteen liittyvät kysy-mykset.

Selvitystyön yhteydessä kävi ilmi, että kansainväli-sen lainsäädännön mukaan omistajat voivat menettää omaisuutensa vain silloin, jos on olemassa omistajan allekirjoittama kauppakirja tai muu luovutustodistus, jossa hän luopuu omaisuu-destaan vapaaehtoisesti tai valtio on pakkolunastanut alueet lainsäädännössään tai normeissaan.

Suomen valtio ei ollut kansallistanut maa-alueita eikä niin ollen voinut rau-hanteossa luopua sellaisesta omaisuudesta, jota se ei omistanut. Myöskään Ve-näjän lainsäädännöstä ei nyt tehdyn tutkimuksen mukaan ole löytynyt mer-kintää kansallistamisesta. Suomalaisten omistusoike-us ei siis ole päättynyt kos-kaan ja on edelleen heillä, jotka pystyvät näyttämään toteen, että he tai heidän esi-isänsä ovat maat vuon-na 1944 omistaneet.

Valtioiden rajanmuutos ei vaikuttanut omistusoikeuteen sen enempää kuin esimerkiksi kuntarajan muutos vaikuttaa. Suoma-laisten sodan jälkeen saamat korvaukset voidaan katsoa korvaukseksi omais-uuden hallintaoikeuden menetyksistä, mutta suoma-laiset ovat silti yhäkin entisten kotitilojensa omis-tajia.

Kyprokselta ennakkopäätös

Euroopassa solmittiin sodan jälkeen Euroopan ihmisoikeussopimus, joka as-

Yrittäjä Tuula Hölttä (o.s. Kuisma), jonka vanhemmilla on ollut myllyt Elisenvaarassa ja Inkilässä, puhui Kirvun Inki-lä-päivillä elokuussa.

tui voimaan vuonna 1953. Sopimuksen noudattamista valvomaan Euroopan val-tiot perustivat vuonna 1959 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen. Sopimus on siihen liittyneitä valtioita sitova, ja siihen sisältyy omaisuudensuoja, joka velvoittaa sopimukseen liitty-neitä tunnustamaan omis-tusoikeudet.

Tuomioistuin teki ensimmäisen lähinnä suoma-laisten evakkojen tilantee-seen sopivan ennakkopää-töksen vuonna 1998, kun se ratkaisi kyproksenkreikkalaisen evakon Titina Loizi-doun Turkkiä vastaan teke-män valituksen Loizidoun eduksi. Turkki oli miehittänyt Kyproksen pohjoisosan vuonna 1974 ja estänyt Loi-zidoun pääsyn omistamal-leen tilalle. Tuomioistuin hyväksyi Loizidoun tilan omistajaksi ja velvoitti Tur-kin valtion maksamaan kor-vauksina n. 900 000 USA:n dollaria niistä kahdeksan

vuoden menetyksistä, mit-kä Loizidou oli kärsinyt sii-tä hetkestä alkaen, kun Turkki oli vuonna 1990 hy-väksynyt Euroopan ihmis-oikeustuomioistuimen tuo-miovallan.

Venäjän federaatio liittyi ihmisoikeussopimukseen 5.5.1998, ja tuosta hetkestä lähtien sopimuksen artiklat ovat olleet sitä velvoittavia. Kun suomalaisten omistus-oikeus alueella ei ole päät-tynyt, Venäjä loukkaa käy-tännössä joka päivä Karja-lasta ja muilta pakkoluovu-tetuilta alueilta paenneiden omistusoikeutta estämällä heitä nauttimasta omaisuu-destaan ja estämällä heiltä pääsyn kotitiloilleen.

Tässä tilanteessa Suo-men Karjalan pakolaiset on päättänyt jättää valituksen omistusoikeuden loukkauksesta Venäjän federaatiota vastaan Euroopan ihmisoi-keustuomioistuimelle. Vali-tus lähtee syyskuun alussa, ja omistusoikeuden tunnus-

Myö vietettii Kirvun Inkilän kyläpäivii

Kirvun Inkilän kyläläiset viettivät vuo-sittaista kyläpäivää Kärkölan Kankahais-pirtillä 19.8.

Päivä aloitettiin perinteiseen tapaan klo 11.00 Kärkölan kirkolla kukkien laskulla Karjalaan jääneiden muistomerkille. Kuk-kien laskun jälkeen yleisö siirtyi Kanka-haispirtille ruokailemaan, ja perinteinen juhla aloitettiin klo 13.00 lippujen sisään-tulolla ja Karjalaisten laululla.

Kylätoimikunnan puheenjohtaja Paavo Aarnikka toivotti kyläläiset tervetulleiksi jo perinteeksi muodostuneeseen kyläpäi-vään, jota vietettiin nyt 30:n kerran. Mu-siikkituokion jälkeen muistettiin vuoden aikana poisnukkuneita, ja pidettiin hiljai-nen hetki heidän muistolleen.

Juhlan perinteiseen ohjelmaan kuuluu virallinen kyläkokous, jossa valitaan kylä-toimikunta tulevalle vuodelle sekä kukite-taan kylän vanhimmat asukkaat ja luovu-tetaan kylän viiri perinteiden ylläpitämi-sessä ansioituneille.

Juhlapuheen piti kylätoimikunnan ja Suomen Karjalan pakolaiset ry:n jäsen Tuula Hölttä.

Juhlan jälkeen laulettiin yhdessä Inki-lä-laulu, nautittiin kahvista, taikatempuis-ta sekä kuunneltiin Pyykkipojan säestä-män Likkapyykki-tyttöryhmän laulua. Juhlan esiintyjänä oli nuoria tulokkaita jo toisessa polvessa sodan jälkeen.

Juhla päättyi kyläläisten Vapaa sana –tervehdyksiin, arpajaisiin ja lippujen ulosmarssiin.

Kirvun Inkilä oli ennen sotaa Kirvun pitäjän toiseksi suurin kyläyhteisö. Juhlan järjestää vuosittain Inkilän kylän kylätoi-mikunta, joka on järjestänyt myös perin-teisiä kesämatkoja ja ruskaretkiä entisen kotikylään. Toimikunnan jäsenistä muo-dostettu lehtitoimikunta julkaisee vuosit-tain sekä Inkilän Juhannus- että Joululeh-teä. Inkilän kylästä on julkaistu myös kak-si kyläkirjaa, joista ensimmäinen Muisto-jen Inkilä jo v. 1982.

Kukkia laskemassa Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkille Kärkölan kirkolla kylä-toimikunnan jäsen Hannele Sallinen (vas.), puheenjohtaja Paavo Aarnikka ja Likkapyykki-lauluryhmän jäsen Maarit Hölttä.

tamista hakee kolme Karjalassa todistettavasti maatioja omistavaa henkilöä. Euroopan neuvosto tuomitsi kommunistihallintojen teot rikoksiksi viime tammi-kuussa. Omistusoikeuden loukkaukset eivät kuitenkaan ole nousseet tärkeysjärjestyksessä muiden ihmisoikeusrikkomusten rinnalle, ja on epävarmaa, päättääkö tuomioistuin hyväksyä valituksen käsitte-lyyn. Nykyisten tietojen mukaan vain noin kolme prosenttia valituksista hyväksyttiin.

Jos valitus käsitellään

Mikäli valitus otetaan käsitte-lyyn ja mikäli siitä aikanaan tulee valittajille myönteinen päätös, se ei tarkoita kollektiivista, kaikkia koskevaa omaisuuden palauttamista. Ei myöskään valtioiden välisen rajan siirtämistä. Se tulee toimimaan ennakkopäätöksenä, johon muut hakijat voivat halutessaan jat- kossa vedota. Myönteinen päätös ei myöskään tarkoita sitä, että hakijat tulisivat automaattisesti merkityiksi tilojensa omistajiksi Venäjän maarekisteriin, vaan heidän on jokaisen erikseen haettava tätä Venäjän tuomioistuimessa.

Tämän ensimmäisen vali- tuksen mahdollinen käsit- telyaika tuomioistuimessa on ennakkotietojen mu- kaan noin viisi vuotta joh- tuen Venäjää vastaan nos- tettujen valitusten suuresta määrästä. Yksin Venäjältä tehtiin valituksia Venäjää vastaan viime vuonna n. 8 500 kpl. Nyt tehtävän va- lituksen perusteella synty- vä ennakkopäätös tulee kuitenkin nopeuttamaan muiden valitusten käsitte- lyä, jotka tulevat tämän päätöksen perusteella ole- man ns. läpihuutojuttuja.

Kun kysyin asianajajal- ta, mitä tapahtuu, jos Venä- jä ei noudata päätöstä, hän vastasi, ettei tiedä kenen- kään vielä jättäneen nou- dattamatta. Noudattamista valvoo Euroopan neuvosto, ja se voi erottaa jäsenyy- destään sellaiset valtiot, jotka eivät suostu noudatta- maan yhdessä sovittuja pe- lisääntöjä.

Neuvostoliitto on viime vuosikymmenten kuluessa tuhonnut käytännöllisesti katsoen kokonaan Karja- laan vuosisatojen ajan rakentuneen suomalaisen kulttuurin. Nyt Venäjä on lainsäädäntönsä avulla siir- tämässä suomalaistilat uu- sille venäläisille omistajil- le. Suomen suomalaiset juuret Karjalan maaperään ovat lopullisesti katke- maisillaan. Ryhdyimme nyt tekeillä olevaan vali- tukseen näiden juurien tur- vaamiseksi. Valitus Euroo- pan ihmisoikeustuomiois- tuimeen oli ainoa löytä- mämme laillinen keino, jolla suomalaisomistajien oikeudet entisellä kotiseu- dulla kenties vielä voidaan turvata.

On jo kiire saada tarinat talteen

Viime viikon keskiviik- koiltana 30. päivänä elo- kuuta vietettiin rattoisa tari- nailta Helsingin Jollaksessa,

karjalaisseurojen kesäko- dissa. Kurkijoki-Seuran tarjoaman lohisopan, sau- nomisen ja kahvittelun

jälkeen kokoonnuttiin hie- man raukeina tarinoimaan noin parinkymmenen hen- gen voimin.

Kurkijoki-Säätiön hallitus piti kokoustaan idyllisessä ympäristössä meren rannalla saunara- kennuksen takkatuvassa. Tässä kuitenkin jo yhteisessä kahvihetkessä muiden kanssa. Va- semmalta hallituksen varapuheenjohtaja Pirkko Riikonen, puheenjohtaja Anna-Maija Nur- minen-Lempinen, jäsen Leena Virtanen ja kurkijokelaisten isäntä Helmessä Kaarlo Heino- nen. Rouva Heinonen häiri emäntänä keittiössä koko päivän ja illan. Suuret kiitokset heille sekä Kurkijoki-Seuralle illan järjestämisestä.

Vilkasta keskustelua Jollaksen Helmessä kävivät vasemmalta Jorma Kaartinen, jonka taka- na pillossa on Leena Jaakonsalo, Marjaliisa Laine, Aarne Tynnilä, Tuula Ruuskanen ja Ilk- ka Liekari.

Kurkijoella muinoin kuultua

Soskuun Hukkajahti

A oottaks työ kuulleet mahtii, Soskuun hukkajahtii, lappiil hukkaa tappamaa, lapporahhoi lappamaa? Lääkär ko hukkaa tonki, a koiranraato tää onki. Soskuulaisen tuntee, kun se tiellä kulkee. Sillon kelkka perässä ja koiranraato kelkassa.

TuraMatin sanonta

“A mie enne seison le- hos, ko syön murruu mai- tuu.” TuraMatille oli tarjottu jossain talossa murruu mai- tuu. Murruu maito taidettiin Loimaalla tuntea leipäres- suna. Taisi olla periaatteen mies se TuraMatti

Viksu

Kiertokoulu

Kurkijokelaisen nume- rossa 24-25/16.6.2006 ol- leesta vanhasta kiertokou- lukuvasta puuttui opettajan nimi. Opettajan nimi oli Alma Tontti, kuten omasta kiertokoulutodistuksestani vuodelta 1934 ilmenee. Alma Tontti toimi kierto- koulun opettajana 1930-lu- vulla Hiitolassa. Kuvassa olevat henkilöt ovat tietä-

mäni mukaan kaikki kuol- leet kuvan lähettäjä Sylvia Nuutista o.s. Lankinen lu- kuun ottamatta. Toivo Naukkarisesta en tiedä. Nimi on minulle outo. Torvisen ja Hannukaisen sisarukset olivat naapuriky- lästä Päijälästä. Itse kävin kiertokoulun omassa kyläs- sä Tenhalassa Kokno talos- sa. Kiertokoulu kai vastasi

Ajatuksen tarinoiden taltioinnista pani alulle Kaarina Van- hala (oik.), joka muisteli tarinaillassa Maija Dammertin (vas.) kanssa. Keskusteluun yhtyivät sitten muutkin. Sakari Karsila on luvannut toimia yhteyshenkilönä, ainakin aluksi.

Kurkijoki-Seura yrittää jälleen kerran herätellä ja innoittaa 70-80-vuotiaat kurkijokelaiset muistele- maan ja tallentamaan koke- muksiaan lapsuutensa evakkomatkoihin liittyvistä tapahtumista ja niiden mah- dollisista vaikutuksista myöhempään elämäänsä. Ajatuksen tälle tarinoiden taltioinnille loi Kaarina Vanhala (o.s. Huittinen) Kari Rahialan 70-vuotispäi- väkekkereillä keskustelles- samme vanhempiemme toi- mista Kurkijoella jatko- sodan aikana.

Taltioitavien tarinoiden aiheet liittyvät evakkomat- koihin ja niiden vaikutuk- seen myöhempään elä- määmme. Nykyiset 75-80- vuotiaat olivat vuosina 1939-40 noin 8-9- ja 13-14- vuotiaita. He olivat siis par- haassa iässä muistamaan senaikaista tapahtumia. Toisaalta nyt on ”korkein aika” eli viimeisiä hetkiä kirjata muistiin tapahtumat jälkipolvia varten.

Tarinoiden aiheita voisi- vat olla esimerkiksi Lähdet Kurkijoelta 1939 ja 1944, Evakkomatkojen teot, Tulo Viitasaarelle, Paluu Kurki-

joelle 1941, Jatkosodan ai- kaiset tapahtumat Kurkijo- ella, Tulo Ilmajoelle, Muut- to Ilmajoelta Loimaan seu- dulle, Sovittautuminen ja sopeutuminen uuteen koti- seutuun, Evakkomatkojen vaikutukset elämän kul- kuun ja rakentumiseen jne. Onhan se aurinko toki pais- tanut ja käki kukkunut Suo- messa muuallakin kuin vain menetetyssä Karjalassa...

Tarinoiden taltiointi ta- pahtuu joko itse kirjoittaen tai nauhoittaen, jota varten hankitaan laitteet ja kirjoi- taja. Parhaat tarinat julkais- taan Kurkijokelaisessa, jos kertoja antaa siihen luvan. Parhaille on myös luvassa kirjapalkintoja.

Jo Helmen tarinaillassa keskusteltiin puolitoista tuntia vilkkaasti yllä maini- tusta aiheista. Tilaisuuteen kutsutut hiitolaisvieraat kertoivat terveisinään kes- kuudessaan toimivasta tari- napiiristä. Tarinoiden talti- oinnin yhteyshenkilö on toistaiseksi Sakari Karsila, puh. (09) 241 8904 ja 0400- 210 208.

Sakari Karsila

siihen aikaan nykyistä esi- koulua. Olisi hauska tietää, millaiseen lainsäädökseen kiertokoulu perustui vai oli- ko se täysin vapaaehtoista. Kiertokoulutodistusta tarvittiin vielä lukukinke- reillä rippikoulun ”pääsy- kokeissa”. Omassa todis- tuksessani viimeiset mer- kinnät ovat vuodelta 1944 eli kymmenen vuotta todis- tuksen saamisen jälkeen.

Erkki Naukkarinen Pori

Toimitus: Internetistä löytyi tietoja kiertokouluis- ta. Ne olivat pääasiassa maaseudun seurakuntien järjestämiä. Niillä yritettiin lisätä tavallisen kansan lu- kutaitoa ja yleistietoa sil- loin, kun kansakouluja ei vielä jokaisen saatavilla ol- lut. Kiertokoulut vähenivät merkittävästi vuonna 1921 voimaan tulleen oppivel- vollisuuslain jälkeen. Vii- meiset kiertokoulut lopetti- vat toimintansa 1930- ja 1940-lukujen taitteessa.

Kiertokoulu-todistus.																						
Vuosi	Tavuu	Luettun kättäminen Suoraluku	Aapinen	Raam. hist. Vanha Test. Uusi Test.	Luth. väh. katk.					Kristinoppi											Opettaja	
					1	2	3	4	5	Huon. taulu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		11
1934	16	-	1																			Alma Tontti

Osa Erkki Naukkarisen lukutodistuksesta Hiitolan seurakunnan Tenhalan kylästä. Kannessa lukee, että todistus on huo- lllisesti säilytettävä ja otettava mukaan lukukinkereille sekä kiertokouluun.

Kun sanomalehti Kurkijokelaisessa tänä keväänä ilmoitettiin lukijamatkasta Kurkijoelle, päätimme heti lähteä mukaan. Vuosien mittaan kotiseutumattakaa oli suunniteltu aika ajoin, mutta aina se oli jäänyt toteuttamatta. Ensin meitä lähtijöitä piti olla kolme sisarusta, mutta ranteen murtuminen aiheutti viime hetkellä sisareni Leenan jäämisen kotiin. Bussiin nousivat siis 8.6. Helsingissä pikkusisko Tuula ja minä isosisko Marjaliisa.

Raija Hjelm on jo aikaisemmin tässä lehdessä kertonut matkan alkuvaiheista ja yhteisestä kiertoajelusta bussilla Kurkijoen eri puolilla. Tämä ajelu oli erinomainen aloitus kohteeseen perehtymisessä, varsinkin meille ensikertalaisille. Saimme paljon tietoa. Siitä, mitä oli ollut ennen ja mikä oli tilanne tänä päivänä.

Toinen päivä oli varattu omalle ohjelmalle. Me pääsimme aluksi matkatoveriemme mukana veneajelulle Laatokalle. Maisemat vaihtelivat jyhkeistä korkeista kallioista vehmaisiin niittyihin, ja asutustakin näkyi melkoisesti. Istuimme tunnin ajan polvet koukussa jäykistyneinä pienessä veneessä, mutta oli se hieno kokemus! Laatokalla olemme olleet!

Venematkan jälkeen kii pesimme Linnavuorelle. Sieltä maineikkaalta vuorelta avautuvat silmiemme eteen mitä kauneimmat näkymät. Laakson pohjalla kaartaa kaksi pientä jokea, jotka yhtyvät Kurkijokeksi, joka puolestaan kauempana laskee Laatokkaan.

Aurinko paistoi. Harmaa taloryhmä näytti sinne ylös

Kirjoittaja Marjaliisa Laine yli 60 vuoden jälkeen Kiiskilän pihalla. Oikealla kesken jääneen asuinrakennuksen perustukset.

Kurkijoki Harmaasilmä

Sisarusten ainutlaatuinen matka kotiin Kiiskilään

kauniilta ja toi mieleen Olavi Paavolaisen käyttämän ilmaisun Aunuksesta. Kurkijoki Harmaasilmä. Unohdettiin se ankeus, jota muualla vaivoin peittivät upeasti kukkivat sireenit ja omenapuut, voikukat ja koiranputket sekä mäkien huikeat siniset orvokkirinteet.

Valmistelut Kiiskilän löytämiseksi

Iltapäivällä meillä oli siten edessämme matkamme tärkein kohde, lapsuuden kotimme Kiiskilä Elisenvaarassa. Minulla oli mukana kopio ”Kurkijoki kylästä kylään” -kirjassa olevas-

ta Elisenvaaran kartasta, jossa kotipaikkamme on merkitty pisteinä Lopotin maantien ja Viipurin rautatien väliin numerolla 100 ja viereen setämme Veikon talo numerolla 101.

Veikon taloa kutsuttiin Toisiiksi ja vuosina 1942-44 asuimme siinä, aluksi

naapuriemme Toiviaisten ja Fabritiusten kanssa yhdessä suuressa ”kolhoosissa”. Meidän kaikkien kolmen perheen talot oli poltettu talvisodan aikana.

Olin lukenut ”Kurkijokelaisesta” 1990-luvulla Fabritiusten kertomuksen matkasta kotipaikalleen. Sain puhelimella yhteyden Arvo Fabritiukseen, joka oli ollut kyseisellä matkalla mukana. Hän kertoi, että he silloin kotipaikalle pyrkiesään olivat ajaneet pitkin metsiä ja yhtäkkiä tupsahtaneet Veikon talon viereen, joka oli näyttänyt asutulta ja jatkaneet siitä eteenpäin. Autolla oli siis silloin pääsyt perille. Arvelin heidän käyttäneen tietä, jota itse olin lapsena kulkenut alakouluun Hautsuon ohi ja Merran pajan kohdalla Lopotin tielle.

Olin myös varannut mukaani kielitaitoisen tuttavani laatiman kohteliaan pienen tekstin, jossa selitettiin venäjäksi, keitä olimme ja että haluaisimme vähän katsella paikkoja, koska olimme lapsena asuneet siinä talossa ja myös tuossa toisessa, joka näkyi pienen matkan päässä. Lisäksi

meillä oli skannerilla otettu kopio valokuvasta, jossa isä Pekka poseeraa neljän tyttärensä kanssa Toisiin pors-tuan edessä vuonna 1944.

Ihmeelliset Igor ja Lada

Olimme siis Tuula-sisareni kanssa kaksistaan lähdössä matkaan. Vatsan pohjassa tuntui outoja värinöitä ja heikotti, mutta toisaalta mieli paloi seikkailuun. Onneksi saimme kuskiksi ”tutun” miehen, Igorin, joka vaimonsa kanssa hoiti ruokatarjoilun majapaikassamme. Vaimo ymmärtää vähän suomea, ja yhdessä kävimme ennen lähtöämme läpi kartan ja kirjeen kuvineen. Ja sitten menoksi.

Tie Kurkijoelta Elisenvaaraan on hyvä hiekkatie. Istuin ”pelkääjän” paikalle ja etsin turvavyötä. Sitä ei ollut, ja Igor vain huitaisi käsillään merkiksi moises-ta turhuudesta. Vauhtia oli melkoisesti, ja Elisenvaarassa ajaa hurautimme ohi Sopen kylän risteyksen, aina radan alikäytävälle saakka.

Palasimme takaisin ja käännyimme ylös rinteelle. Päädyimme jollekin kiviselle pientareelle, eikä mitään tietä enää näkynyt. Rinteessä oli useita kojujen tapaisia rakennelmia. Ihmetellessämme, mihin ja miten siitä etenimme, ilmes-tyi tönöjen välistä sininen

Tuula ja Marjaliisa kuskinsa Igor Kaskovin kanssa saapuivat Kiiskilästä päin ”Toisiin” talolle, Tuulan synnyintaloon. Vastaanotto oli ystävällinen.

auto. Hyppäsimme autosta ulos ja huiskutelimme, että meidät huomattaisiin.

Tulija pysähtyikin, ja Igor alkoi selittää kuljettajalle jotain venäjän kielellä. Vieras nousi ylös autosta, etsi keltaisen pitkän kynän auton ovitaskusta, kyykistyi ja alkoi polvensa päällä piirtää antamalleni paperille karttaa. Miehet puhuivat kauan, ja kädet heiluivat. Opastaja selitti minullekin, piirsi karttaan ristin, olemme tässä, toisen merkin, tuonne olette menossa. Suoraan ei pääse, kädet heiluivat, pitää mennä toista kautta, ja hän teki kädellä laajan kaaren piirrostensa päälle. Sitten hän heilautti kättään, nousi autoonsa ja ajoi pois. Käsimerkein ehdotin matkan jatkamista kävellen eteenpäin, mutta Igor varmana reitistä kiipesi autoonsa ja me tytöt perässä.

Ihmeauto Lada saatiin tielle ja suunnattiin takaisin Kurkijoelle päin. ”Soldati”, selitti Igor, kun ajoimme jonkun sotilasalueen ohi ja näytti kädellä, että oikealle pitäisi kääntyä. Lopulta tuli tienhaara pellolle oikealle. Käännyttiin, ja suuria lätäköitä ja syviä pyörän jälkiä väistellen kurvailtiin eteenpäin. Kuskimme taisi oikein nauttia menosta. Minä roikuin ikkunan yläpuolella olevassa lenkissä kaksin käsin ja pompin ihan mukavasti yllättävän pehmeällä istuimella ja Tuula takapenkillä.

Toisiin talo löytyi

Sitten tie päättyi. Mutta heinikossa jatkuivat auton pyörän jäljet eteenpäin pitkin peltoa, ja niitä seuraten jatkoimme ajoa. Jossain vaiheessa näin kaukana etuvasemmalla metsän reunassa harmaan rakennusryhmän. Sen täytyi olla Toisii. En pysty sanomaan, kuinka kauan ajoimme. Ohitimme oikealle puolellemme jääneet rauniot, kivijalan pienellä töyryällä. Laskeudimme mutkitellen loivasti alaspäin, ja harmaa rakennusryhmä kaukana katosi näkyvistä.

Lopulta edessämme oli syvä oja ja sen molemmin puolin puita ja pensaita ja kauniita kulleroryhmiä.

”Me teimme sen.” Marjaliisan sydän oli täynnä, kun sisaruset olivat palanneet takaisin majapaikkaan Kiiskilään tekemältään retkeltä. Selitettävää oli vaikka kuinka paljon. Oheisesta tekstistä voimme lukea, miten kaikki oikein tapahtui.

Auto jätettiin siihen. Ojan yli päästyämme näkyi Toisii taas etuvasemmalla. Edessämme oli ylöspäin loivasti kohoava peltoaukeama. Heinä, ohdakkeet, koiranputket ja muut ulottuivat paikoin yli polven. Kahlasimme vaiti eteenpäin tiheässä kasvustossa, ja pian tuli näkyviin raunioita, AIV-torni korkeimpana. Kiiskilä.

Syntymäkodin hiljaisuus, rauha

Tulimme Kiiskilään entisen puutarhan puolelta. Kuusiaidasta oli kasvanut tiheä rivi suuria kuusia, osin ruskeita. Omenapuiden valkoiseksi kuivuneita rankoja oli maassa. Sitten edessämme olivat entisen päärakennuksen rauniot, syntymäkotini. Rakennus oli palanut jo talvisodassa, ja olen nähnyt sen vain valokuvissa. Horsmat, jotka peittivät raunion lapsuudessani, eivät vielä näin kesäkuun alussa kukkineet.

Vasemmalla olivat talousrakennuksen rauniot, kivinavetan seinässä suuria kiviä vielä päällekkäin ja päässä AIV-torni, joka oli yllättävän korkeana pystyssä. Sen kattorakenteet olivat romahtaneet, ja muutama riuku törrötti ilmassa. Keskellä pihaa, laakealla kalliolla, olivat uuden asuinrakennuksen perustukset, joita isä kovalla kiireellä rakensi muistaakseni vielä keväällä 1944. Hän oli räjäyttännyt kallioon kellarikerroksen.

Nyt ovien ja ikkunoiden aukot ammottivat tyhjinä, ja sammal oli alkanut kasvaa sementin päälle. Muistan isä Pekan sanoneen, että jos ryssät pyytäisivät, hän voisi antaa talon piirustukset. Ei ole kukaan jatkanut työtä.

Siinä oli piha, josta minulla ajalta ennen talvisotaa oli vain hämääriä epämääräisiä muistikuvia. Oli vihainen kukko, jota piti varoa, kun oli menossa navettaan. Minä kuulema halusin olla ”kallakko”. Piha, jolla 1800-luvun alkupuolella käveli isoisän isoisä Henrik Kiiski ja hänen jälkeensä seuraavat polvet, viimeksi isäni Pekka. Piha, jota en-

Toisiin talon nykyinen emäntä ja vahtikoira vanhan aitan edessä.

nen talvisotaa olivat ympäröineet keltaiseksi maalattu päärakennus, punaiset aitat ja kivinavetta. Yhdellä sivulla oli ollut laakea paljas kallio, jonka reunassa oli ollut valokuvien mukaan suihkukaivo. Isä muisti usein mainita, että sen vesi tuli ”painovoimalla” lähteestä peltojen takaa metsänreunasta.

Kaikki rakennukset oli poltettu talvisodan aikana maan tasalle. Jatkosodan aikana ehdittiin rakentaa uudelleen navetta/talousrakennus ja aloittaa päärakennus. Nyt vallitsi hiljaisuus, aika oli pysähtynyt. Tie, jota myöten pihaan tultiin ennen, oli nurmettunut ja häviämässä heinikkoon.

Vieraisilla Toisiissa

Kuskimme Igor, joka koko ajan oli innokkaana harpponut edellämme, alkoi viittilöidä Toisiin suuntaan. Talojen välissä pellolla oli lehmä laitumella. Igor piteli kohteliaasti piikkilankaa ylhäällä, kun kömmimme sen alitse lehmähaakan ja läksimme kohti muuttaman sadan metrin päässä sijainnutta harmaata taloryhmää. Siellä pihalle ilmestyi nainen, joka kovasti huitoi käsillään.

Tuula ja minä olisimme kääntyneet pois, sillä käsitimme viittoilun kielloksi. Mutta Igor laittoi sormet sarviksi otsalleen ja ammui, siis lehmästä meitä varoitettiin. Kiersimme pois lehmähaasta ja pian nousimme pihaan, jossa siniseen työtakkiin pukeutunut, huivipäinen nainen odotti ystävällisen näköisenä. Tervehdittiin, Igor selitti jotain koko ajan, minä annoin paperin ja se luettiin. Valokuva katsottiin. Tuula selitti käsin viittoillen: ”Minä pienenä vauvana täällä.” Nainen toisti saman, hänkin oli ollut pienenä vauvana siellä.

Tuttu asuinrakennus, jonka täytyy olla sata vuot-

ta vanha, oli paikallaan ja siinä asuttiin. Navettarakennus oli poissa, tilalla oli pieni väliaikaisen näköinen rakennus. Entisen aittarivin kohdalle oli rakennettu jotain. Vanhasta oli jäljellä vain päätyosa, jonka edessä oli laulettu virsi, kun me lapset ja äiti läksimme kesäkuussa 1944 evakkoon. Isä otti valokuvan, jossa istuimme jo rattailla, minä suuren tavarakuorman päällä.

Pihapiiriin oli rakennettu aitauskia, ja siellä oli hoidettu kasvimaata. Omenapuut kukkivat entisen saunan suunnalla, mutta sauna oli poissa. Kohteliaasti meitä kehoitettiin käymään sisään läpi tutun, mutta jo ränsistyneen keittiöporstuan. Tupa oli jaettu kahtia, ja suuri leivinuuni purettu pois. Talon toinen pää oli erillinen asunto.

Saimme nähdä kaiken. Kahdessa huoneessa oli maalattia, hiekalta se näytti. Remontti, kerrottiin. Muutama huonekalu, mutta kumpikaan meistä ei muista nähneensä sänkyä. Edelleen jäljellä oli se kamarin pyöreä uuni, jonka vieressä makasimme lattialla, kun

Elisenvaaraa pommitettiin ja pelkäsimme, sillä talo tärisi ja ikkunat helisivät. Asemalle oli linnuntietä vajaa puolitoista kilometriä, ja pommikoneita oli jyrissyt melkein talon yllä matkaltaan asemanseudulle.

Hyvästelimme nykyasujat ja palasimme jälkiämme myöten Kiiskilään. Igor näytti lehmää, ja sanoi ”Finski”. Kysyin: ”Ponimaju finski?” Ei ymmärtänyt. Kalliolta otimme mukaamme maksaruohon palasia. Tuulaa itketti, ja kuin lohduttaakseen Igor kaivoi hänelle pelto-orvokin juuria. Sitten läksimme kahlaamaan alaspäin peltoa autolle päin.

Pekka-isä oppaana?

Sitä ihmettelimme, että niin voimakkaasti kasvava pelto makasi viljelemättä. Miten paljon työtä joskus oli tehty sen hyväksi, rai-vattu, salaojitettu? Nyt askelten jäljissä näkyi edellisen vuoden kasvusto maatumassa. Mutta nykyisin hän tällaisia peltoja on paljon Suomenkin puolella.

Kuljin kaiken tuon läpi kuin jonkinlaisessa unessa,

kuin suorittamassa tehtävää, jonka olin ottanut ja halusin viedä loppuun. Näppäilin valokuvia sieltä täältä vähän sattumanvaraisesti. Emme puhuneet paljonkaan sisareni kanssa, ehkä sopivia sanoja ei löytynyt. Tunteeni purkautuivat myöhemmin oman kodin suojissa valokuvia katsoellessani.

Tämä matka oli kokemus, jonka voi elää vain kerran näin ainutkertaisena. Tuntui siltä, että isä Pekka oli oppaanamme, sillä niin ihmeellisiä olivat muuttamat tapahtumat. Olimme lähteneet matkalle epävarmoina, mutta asiat olivat järjestyneet kuin itsestään. Seuraavalla kerralla olemme jo kokeneempia matkalaisia, mutta meiltä tulee puuttumaan ensi kerran luno.

Kiitämme matkatovereitamme karjalaisesta tunnelmasta, hyvästä seurasta ja opastamisesta. Jo ennen matkaa sanoi Raija Hjelm puhelimessa: ”Kurkijoki on niin kaunis.” Olemme täysin samaa mieltä.

Marjaliisa Laine o.s. Kiiski

Asuinrakennuksen perustusta, jota tehtiin 1943-44. Pekka Kiiski oli räjäyttännyt kallioon kellarikerroksenkin. Nyt sammal koristaa betonia.

Moskovan neuvottelut keväällä 1944, osa 5

Vahingonkorvaukset, Petsamo ja Hanko

Pöytäkirjat Suomen ja Neuvostoliiton edustajien neuvottelukokouksista Moskovassa 27. ja 29.3.1944

Paasikivi: ”5. kohta koskee vanhingonkorvausta. Mitä tarkoittatte sillä?”

Molotov: ”Tarkoitamme, että Suomen on korvattava kaikki Neuvostoliitolle aiheuttamansa vahingot. Miehitteessään Neuvostoliiton alueen suomalaiset ovat aiheuttaneet Neuvostoliitolle vahinkoja.”

Paasikivi: ”Tarkoitatteko Moskovan rauhan alueita?”

Molotov myöntää tämän.

Enckell: ”Olette myös aiheuttaneet meille melkoisia vahinkoja. Esim. Helsingin pommituksen vauriot.”

Molotov: ”Entä Leningradin kärsimykset?”

Paasikivi: ”Leningradia ei ole pommitettu Suomen puolelta.”

Molotov: ”Suomen puolelta Leningradia on pommitettu vielä 1,5 kuukautta sitten.”

Paasikivi: ”Kiistan tämän jyrkästi. Olemme toimittaneet tutkimuksia, jotka ovat osoittaneet, etteivät suomalaiset ole pommittaneet Leningradia.”

Molotov: ”Me olemme myös tutkineet tätä asiaa ja tulleet päinvastaiseen tulokseen. Joka tapauksessa suomalaiset ovat osallistuneet Leningradin saarroksien tukseen, ja sitä paitsi Suomi pitää hallussaan suuren osan Itä-Karjalasta. Vai kenen joukkoja on esim. Petroskoissa?”

Petsamon kysymys

Paasikivi: ”Nyt tulemme viimeiseen kohtaan, joka koskee Petsamoa.”

Molotov: ”Neuvostoliitto on kaksi kertaa – v. 1920 ja v. 1940 luovuttanut Petschengan eli Petsamon alueen Suomelle. Tätä aluetta on kuitenkin käytetty lähtökohtana hyökkäyksille Neuvostoliittoa vastaan. Neuvostoliitto pitää nyt Petsamon aluetta itselleen kuuluvana. Meillä pitää olla yhteinen raja Norjan kanssa.

Myös Muurmannin radan turvallisuus on kysymyksessä. On suuri epäkohta, että Muurmannin rata on katkaistu.”

Paasikivi: ”Teillähän on Sorokan-Arkangelin rata, ja sitä me emme ole katkaisseet.”

Molotov: ”Se on rakennettu sodan aikana. Muurmannin päärata on joka tapauksessa poikki, sillä suomalaiset ovat Petroskoissa.”

Paasikivi: ”Tarkoitatte siis, että koko Petsamon alue, siis sellaisena kuin se on määrätty v. 1940 rauhansopimuksessa, on luovutettava Neuvostoliitolle?”

Enckell: ”Ja ilman kompensatiota.”

Molotov: ”Ilman mitään kompensatioita.”

Paasikivi: ”Olemme nyt saaneet haluamamme tiedot ja esittäneet näkökohtamme. Jos Enckell ja minä pitäisimme tarpeellisena vielä kerran kokoontua, voisimmeko tavata teidät? Ellei, lähdemme takaisin, josta

myöskin haluamme teille ilmoittaa.”

Molotov: ”Olemme valmiit kokoutumaan vielä kerran.”

Neuvottelukokous päättyi tähän. Ennen lähtöä Paasikivi ja Enckell keskustelivat vielä noin 10 minuutin ajan Molotovin ja Dekanovovin kanssa seisaallaan. Mitään uusia näkökohtia ei siinä esiintynyt. Enckell lausui muun muassa: ”Me toivomme, että mahtavan Neuvostoliiton taholta tullaan pienelle Suomelle osoittamaan jalomielisyyttä.”

Moskovan keskustelujen toinen vaihe

Pöytäkirja tehty Suomen ja Neuvostoliiton edustajien toisessa neuvottelukokouksessa Moskovassa keskeviikkona 29. päivänä maaliskuuta 1944. Kokous pidettiin samassa paikassa kuin edellinen, ja saapuvilla olivat samat henkilöt kuin aikaisemmin.

Kokous alkoi klo 16.00 ja keskeytyi klo 18.10, minkä jälkeen se jälleen alkoi klo 20.00 ja päättyi lopullisesti klo 20.35.

Molotov: ”Pyydän saada lausua teidät tervetulleiksi ja toivon, että olette nyt tilaisuudessa esittämään meille omat näkökantanne selityksemme johdosta.”

Paasikivi: ”Valitettavasti emme ole olleet yhteydessä hallitukseemme, joten emme voi lausua mitään. Haluaisimme saada teiltä vielä muutamia selvityk-

siä.”

Molotov: ”Olin siinä uskossa, että antaisitte meille joitakin selvityksiä, meidän olemme täydellisesti selvittäneet kantamme toissapäävänä.”

Paasikivi: ”Minulla olisi tässä vielä muutama kysymys. Ensimmäinen koskee Hankoa. Te sanoitte, herra Molotov, että voisitte lyhentää vuokrasopimuksen aikaa ja myös supistaa itse vuokra-alueita, ja lisäsitte, että tulette harkitsemaan asiaa (obeudim).

Omasta puolestamme lausumme toivomuksen, että k.o. vuokrasopimus kokonaan purettaisiin. Voimmeko toivoa, että Neuvostoliiton hallitus suostuisi ehdotukseemme vuokrasopimuksen purkamisesta ja Hangon kysymyksen poistamisesta päiväjärjestyksestä?”

Molotov: ”Miten tärkeä tämä asia on Suomelle?”

Paasikivi: ”Erittäin tärkeä. Helsingissä lähdimme siitä, että vuokrasopimus tulitaisiin purkamaan.”

Molotov: ”Siitä ei ole milloinkaan puhuttu.”

Paasikivi: ”Ei kylläkään, mutta Madame Kollontay oli meille ilmoittanut, että asiasta voitaisiin keskustella, joten oletimme, että ainakin Hangon kysymys ratkaistaisiin meille positiiviseen suuntaan.”

Molotov: ”Emme kieläydy keskustelemasta asiasta. Voitaisiin ajatella vuokrasopimuksen lyhentämistä 25-20 vuodeksi, mahdollisesti vieläkin lyhemmäksi ajaksi ja myös vuok-

ra-alueen supistamista jonkin verran.”

Paasikivi: ”Tämä ei auttaisi meitä juuri ollenkaan.”

Molotov: ”Siinä tapauksessa voimme jättää vuokrasopimuksen 30 vuodeksi, ellei tämä kysymys merkitse teille mitään.”

Paasikivi: ”Mutta herra Enckell ja minä haluaisimme saavuttaa myös hyviä tuloksia, tähän saakka ette ole tehneet meille pienintäkään myönnytystä.”

Ei myönnytyksiä Saksan liittolaiselle

Molotov: ”En ymmärrä, miksi meidän pitäisi tehdä teille myönnytyksiä. Saksa on jo hävinnyt tämän sodan ja te olette Saksan liittolaisia, joten saatte luvan olla siinä asemassa, joka kuuluu voitetulle maalle. Tästä huolimatta olemme asettaneet teille sellaiset ehdot, joita jokainen puolueeton henkilö ehdottomasti pitää poikkeuksellisen lievinä.

Neuvostoliiton voimat eivät ole ehtyneet, eikä kukaan voi sanella meille mitään ehtoja. Toistan vielä kerran, että meillä on riittävästi voimia. Katsomme kuitenkin oikeudenmukaisesti ratkaista asiat molempia maita tyydyttävällä tavalla ja haluamme sen vuoksi solmia sellaisen sopimuksen, joka ei mene määräämiämme minimivaatimuksia pitemmälle.

Hanko on joka tapauksessa erikoiskysymys (osobyi veprosi). Tietysti voidaan vielä kerran siitäkin keskustella. Haluan kuitenkin

kin ensiksi, että antaisitte vastauksen niihin välirauhanehtoihimme, jotka Madame Kollontay antoi teille 21.2. Teidän asianne on arvostella maanne sotilaallista ja yleistä tilannetta. En tahdo, että jäisi mitään epäselvää, joten pyydän vastustanne kohta kohdalta.

Emme myöskään kieläydy antamasta teille ehkä tarvitsemianne lisäselvityksiä, mutta mielestäni asia on jo täysiin selvitetty, joten haluamme nyt kuulla, mitä Suomen hallitus sanoo ehdoistamme.”

Paasikivi: ”Kuten jo olen aikaisemmin teille sanonut, meillä ei ole sellaisia valtuuksia, emmekä voi sitoa hallitustamme. Keskustelujen päätyttyä palaamme Helsinkiin ja teemme hallituksellemme selkoa saamastamme selvityksestä, minkä jälkeen hallituksemme antaa vastauksensa.

Jos Hankoa koskeva kysymys olisi järjestyksessä, helpottaisi se positiivista ratkaisua muissa kysymyksissä. Olisi suuri etu, jos voisimme Helsingissä sanoa, että Hangon kysymys ratkaistaan siten, että vuokrasopimus puretaan.

Oletan, että Neuvostoliitolle on myöskin edullista, jos sen ja Suomen välille aikaansaataisiin rauha tai ainakin välirauha, minkä vuoksi minusta tuntuu, että Neuvostoliitto voisi tehdä myönnytyksiä. Edellisessä kokouksessa ette suostuneet mihinkään myönnytyksiin.”

Neuvottelupöytäkirjan 5. osa on aiemmin julkaistu Kurkijokelaisessa 13.2.1954.

Vanha valokuva Elisenvaaran suojeluskunnan 20-vuotistapaamisesta

Olen nähnyt kyseisistä suojelukuntalaisista 20 vuotta aiemmin otetun kuvan, josta olen tunnistanut Mikrilästä Petteri Martikaisen ja setäni Toivo Sahlan (silloin Schwartz, 19 v.) siviilipuvussa seisomassa sotilaspukeisten vieressä. Kuvassa oli luultavasti myös isäni Onni Sahla (silloin Schwartz, 21 v.).

En ole onnistunut saamaan sitä kuvaa ja siinä olevien henkilöiden nimiä sukutiedostooni. Jos jollakin kyseinen kuva on, niin pyytäisin ottamaan minuun yhteyttä.

Näiden kuvien henkilöt kiinnostavat varmaan monia lehtemme lukijoita, joten vapaussodan aikaiset valokuvat, henkilöiden nimet ja asuinpaikat sekä mahdolliset tarinat olisi mukava nähdä Kurkijokelaisessa. Suojeluskuntajoukot (isämme, isoisämme, muut heidän sukulaisensa ja tuttavansa) olivat taistelemassa maallemme itsenäisyyttä, joten velvollisuutemme on kunnioittaa heidän muistoaan ja tallentaa mahdollisimman paljon tietoja heistä ja heidän elämästään.

Pentti Sahla
Puh. (02) 244 2476

XI Jääk. Pat. 3 kompp. osa Viip. 20-vuotisjuhlilla. Istumassa vasemmalta: Petteri Martikainen, Juho Toiviainen, Matti Niippa, Matti Koskinen, Simo Vehviläinen, Toivo Sahla (ent. Schvarts), Juho Ijäs ja Lauri Hakulinen. (Laurin kuva on ollut viimeisenä liimattuna oikeassa alakulmassa valokuvan päällä). Seisomassa vasemmalta: Matti ???va, Antti Kuisma, Aapo Koiranen, Jussi Halmiala (ent. Hoppendorfi), Kalle L??kinen, Kalle Koukku (ent. Rosenberg), Lennart Hirvonen, Albert Kerminen, Heikki Nännimäinen. (Kuvassa ollut teksti. Kysymysmerkillä merkityistä kirjaimista ei saanut selvää.)

Kurkijokelaisen lukijamatkalla

Millä matkalla olin?
Olin mukana Kurkijokelainen-lehden lukijamatkalla, joka tehtiin Kurkijoelle 8.-11.6.2006.
Miksi lähdin mukaan?
Mummoni innosti minut ja serkkuni Eriikan mukaan matkalle synnyinseudulleen.

Matkan alkuvaihe
Alkuvaihe Suomen puolella oli autossa istuskelua, hyvässä seurassa tietenkin! Tulimme Oulaisista junalla Helsinkiin ja sieltä Helky-serkun autolla Porvooseen. Helky antoi meidän yöpyä omassa kodissaan, ja siellä vietimme pari todella mukavaa päivää. Sieltä tulimme bussiin ja lähdimme kohti Venäjää.
Rajan ylitys
Rajanylitys ei ollutkaan helppo. Oli kaikennäköistä, passin tarkastusta, auton

tarkastusta jne. Kun mentiin kohti Venäjää, rajalla vierähti pari tuntia, kun tulimme takaisin, saimme odotella rajalla peräti neljä tuntia! Siinä kerkesi ostella tavaroita limukasta saippuaan, jumpata ja tehdä kaikkea muuta mukavaa. Se oli hyvin kummallista ensikertalaiselle.
Kurkijoella
Raholan koulu oli hieno ja siisti paikka. Maisemat olivat kauniita, hyvin kauniita. Käkikin kukkui. Kurkijoen kylällä olisi voinut tehdä ”pienää” hienosäättöä; talot olivat juuri ja juuri pystyssä. Saimme tutustua yhden asunnon sisätiloihin. Venäläisen rakennuksen kyllä tunnistaan.
Laatokka näytti kaukaa kauniilta. Olisi voinut uida, sen verran kuuma oli, mutta kun menimme rannalle vettä katsomaan, ei

Eriika Ronkainen Kiimingistä ja Nonna Nuorala Puolangasta saivat kulleroita matkaystäviltään ulvilalaiselta Taisto Kekiltä (vas.) ja lietolaiselta Kaarlo Kojolta. Yhteiskuva otettiin entisen Raholan koulun eli matkalaisten majapaikan pihalla.

tehnyt mieli ainakaan uida.
Täälläkö mummo asui lapsena?
Tuntuihan se hassulta, miten mummo olisi muka täällä voinut asua. Mutta näinhän se on. Luulen, että suurimmalla osalla ihmis-

ti. Sanoin tässä joku päivä mummolleni: ”Mää maksaisin kyllä mitä vain, että pääsisin samalle retkelle uuestaanki!”
Terveiset matkakump-paneille:
Kiitos kaikille, jotka olit-

te matkalla mukana ja tietenkin Helky-serkulle, joka oli meille niin kiltti. Olitte huippu mukavaa seuraa!! Hyvää loppukesää/alkusyksyä kaikille :)
Kesäterveisin
Nonna ja Eriika

Vanhusten hyvinvointi

Vanhusten hyvinvoinnin parantamisesta on puhuttu jo vuosikausia ihan ministeritasolla. Se onkin ollut mieluisaa kuultavaa meidän ikääntyneiden korville. Mutta ei nuo lupaukset muutoin lämmitäkään, sillä se 50 euron raha ei ole saapunut tänne meille asti. Nyt kun tämä heinäkuu loppui, aloittavat virastotkin toimintansa täydellä teholla. Voi taas alkaa odottaa postin tuomaa viestiä rahan saamisesta.
Itse koitin olla avuksi ja

”vaikutuksen” KELA:n virkailijaan esittäytymisellä oikein ”käsi-päivällä”, mutta ajatukseni sekin jäi, sillä virkailija perääntyi pari askelta ja sanoi kohteliaasti, ettei tervehdi ketään kädestä näin tautisena aikana! Asiani kuitenkin esitin ja näyttelin lääkelaskujani, mihin sain vastaukseksi, ettei niitä ole tarpeeksi. Laskuja oli vähemmän kuin mitä kuukausieläkkeenä on, ja raha jäi saamatta. Mutta minä olen oppinut syömään ruokaa-

kin, en yksistään lääkkeitä. Oikeastaan tuo ruoka oli ensin ja lääkkeet tulivat myöhemmin vanhuuden ja sairauksien myötä. Tyhjin käsin poistuun odottavaan autoon.
Naapurin rouva sai rahan, kun hänellä oli perusteet, ettei pääse mihinkään ilman autoa. Me hölmöt ehdimme poistaa tuon vanhan Ladankin. Toisaalta ei ole ajokorttiakaan, mutta olisi-han sitten auto, jonka voisi mainita papereissa. Näin tulee tehneeksi hölmöyksiä

ihan selvin päin. Kas, kun siinä lomakkeessa ei kysytäkään ajokorttia, olisi-han sille autoromulle toki paikka tontiltamme löytynyt näin tärkeässä asiassa, jos olisi tuonkin arvannut.
Ei ole tarkoitus loukata ketään virkailijaa. Pyydän anteeksi tyhmyyttäni. Tietysti virkailijat toimivat lain ja asetuksen mukaisesti, mutta kun luulin kaikkien vanhusten saavan tuon 50 euron korotuksen, siksi haikailen sen perään.
Lomakkeessa tosin oli

kysymys: ”Kuka avusti täyttämässä?” En tiennyt-kään, että olisi pitänyt käyttää avustajaa, koska omat vaivani luulin tietäväni itse paremmin kuin sivullinen. Lääkärintodistuksessakin on maininta ”monisairas 83-vuotias vanhus”. Kysymykseen omasta lääkäristä, en pysty vastaamaan, sillä joka kerran on eri lääkäri. Näin täällä meillä päin. Jään rauhallisin mielin odottavalle kannalle. Minä kotona jaksan sitä oottaa, vanhuuteni hyvinvoinnin turvaa.
Ei ole mätäkuun juttuja.
Aino Koppi
Noormarkku

Mellilan Autolle uusi omistaja

Kalevi Koivisto on myynyt lähes 50 vuotta sitten perustamansa Mellilän Auto Oy:n liiketoiminnan Loimaalla. Jukka Alanen jatkaa toimintaa uutena yrittäjänä liikkeen nykyisissä tiloissa. Insinöörin koulutuksen saanut Alanen on toiminut Mellilän Autossa automyyjänä jo useamman vuoden, joten talo on hänelle tuttu.
Mellilän Auton edustamat automerkit ovat Ford, Skoda ja Suzuki huoltopalveluineen. Yritys työllistää noin 20 henkilöä.

Ikioma polkupyörä

Vuosien varrella Kurkijoella asuvasta Fedja-pojasta on tullut monen matkalaisten lemmikki. Kurjissa oloissa elävä pieni surusilmä ei koskaan ollut monien muiden lasten tapaan pyytämässä matkalaisilta mitään. Tavallaan syrjään vetäytyen hän kuitenkin tuli huomioiduksi jopa enemmän kuin muuta lapset.
Varsinkin Milja Pelto-maan hän otti ihan kuin ”keinoemokseen”. Monet ovat ne itkut, jotka eron hetkillä on itketty mukana. Viime kesän matkalla meillä oli mukana todella reipas nuori miehenalku Santtu Lähteenmäki, joka saikin melkoisen ”Karjala-pistoksen”. Myös nämä nuoret miehet tapasivat toisensa.
Jostain lähti sitten ajatus, että Fedja tarvitsisi ihan ike-oman polkupyörän. Santtu kertoi omistavansa ihan

neljä kappaletta pyöriä, joista hän sitten lupasi myydä meille ihan ”asevelihintaan” yhden pyörän.
Meillä oli viime kesän matkalla mukana venäjänkielentaitoinen osallistuja, ja niinpä asia selvitettiin myös Fedjalle. Hän tulisi seuraavana kesänä saamaan polkupyörän.
Se, mitä lapselle luvataan, myös pidetään, ja niinpä matkatavaroissa tänä kesänä oli sitten tuo luvattu polkupyörä. Raija-oppaamme ihmetteli, kun Fedja-poikaa ei kuulunut heti porukkaamme. Niinpä pieni Sergei, Fedjan velipoika sai toimia oppaana, kun asian-osaista etsittiin. Selvisihän sekin sitten, että poika oli katsomassa Kurkijoella ajettua rallia. Ralli aiheutti meillekin melkoisen kävelymatkan majapaikkaan, kun sinne vievä tie oli tu-

kossa.
Sana oli kiirinyt Fedjan korviin, sillä poika ilmestyi majapaikkanamme olevan Raholan koulun pihaan, jossa sitten pyörä hänelle luovutettiin. Lieneekö milloinkaan ainutkaan lapsi täällä kotimaassa ollut yhtä iloinen ja liikuttunut pyörästään, kuin Fedja-poika oli. Siinä hän Raijaa halatessaan itkeä nyyhkytti ilosta ja onnesta.
Hyvin poika hallitsi ajokkinsa, jonka sarveen myös ilmestyi kassi kesävaatteita ja lenkkareita. Toivottavasti äiti ei viinanhi-mossaan mene ja myy pojan saamaa pyörää, sillä siellä on melkein kaikki mahdollista. ”Minkä teette yhdelle minun vähimmäistä veljistäni, sen te teette minulle”, sanotaan Raamatussa.
Terttu Ketola

Fedja taisi olla iloisin Kurkijoella asuva ihminen sillä hetkellä, kun hän sai vastaanottaa polkupyörän suomalaisilta ystäviltään.

Eino Heikinmaan Lapsuusmuistoja-sarjan osa 33

Kylä herää uudelleen eloon

Saareksen asukasmäärä alkoi vähitellen lisääntyä, sillä moni halusi nähdä, millaisessa kunnossa oma koti oli venäläisten jäljiltä. Moni aikoi muuttaa lopullisesti vasta keväällä, sillä Saareksella ei esimerkiksi ollut lapsille koulunkäyntimahdollisuutta eikä mitään muitakaan palveluja. Edessä oli kylmä talvi, joten oli varmempaa ajoittaa muutto keväaseen. Niin meidänkin äiti ja nuoremmat siskot tulisivat vasta keväällä.

Vanhempi siskoni Aune oli tullut jo isän kanssa ensimmäisten joukossa ja toimi siivousryhmän johtajana Lahdenpohjassa, sillä maaseudulla saattoi tapahtua vaikka mitä. Eräskin jo vähän vanhempi isäntä tuli kotinsa ja toi tullessansa tietysti eläimiä mukanaan. Hänellä oli lehmä ja muutamia kana, joista he sitten saivat särvintä leivän päälle.

Tutkiessaan rakennuksiaan hän löysi jostain liiteristä säkin, joka sisälsi hänen mielestään soijarouhetta, koska hänen löytämänsä aine oli sellaista kellanruskeaa rouhemaista ainetta, niin kuin soijarouhe aikoinaan oli. Se oli ennen sotaa yleisesti käytössä ollut hyvä valkuaisrehu lypsykarjalle. Sen lisäksi hän oli ihmetytti aineen huolimaton kuljetus, kun sinne heidän kulmalle tulevan tien varteen oli pudonnut kaksi säkkiä samaa rouhetta, säkki kummallekin puolelle tietä. Hän ajatteli, että siitä hän saisi lisää, kunhan ensin syöttäisi ne, mitä siellä liiterissä oli ollut.

Kun isäntä illalla tarjosi lehmälle ja kanoille mielestään hyvää herkkua pystyyn kuivaneen heinä asemaasta, eläimet ainoastaan nuuhkaisivat eivätkä edes maistaneet sitä. Kun kanatkaan eivät halunneet niitä nokkia, isäntä tuumaili, että kylläpä länsisuomalaiset eläimet olivat tarkkoja, kun ei ryssäläinen rehukaan kelpaanut.

Jälkeenpäin kävi selvillä, että kyseessä ei ollutkaan mikään soijarouhe, vaan rotulimurske, voimakas räjähdysaine, jota ryssä käytti räjäyttäessään siltoja ja katkaistessaan teitä. Samainen isäntä oli ihmetellyt myös sitä, että heidän peltonsa reunaan oli hakattu kapea hakkualue, josta ei oltu kerätty puita pois. Ja puut oli varmaan kaadettu paksun lumen aikaan, koska ne oli jätetty pitkään kantaan.

Kaadetut puut oli myös

jätetty sinne sikin sokin. Lisäksi sinne oli viritetty ohutta vanunkia puusta toiseen niin, että kun siellä käveli, meinasi niihin kompastua. Joidenkin lankojen päissä oli ihmeellisiä töttöriitä. Ne olivat todennäköisesti miinojen viiksilankoja, jotka pioneerit olivat tehneet jo vaarattomiksi ja siten varmistaneet, etteivät kotiin muuttajat tietämättään olisi laukaisseet miinoja ja loukkaantuneet tai pahimmissa tapauksissa menettäneet henkensä.

Koulun alkamisen odottelua

Isän tullessa illalla kotiin hän toi sellaista tietoa, että minulta kesken jäänyt määmieskoulu voisi alkaa parin kolmen viikon päästä, jos oppilaita olisi siihen mennessä ilmaantunut määrätty määrä. Suurin osa oppilaita oli niin vanhoja miehiä, että he olivat rintamalla tais-

”Ne olivat todennäköisesti miinojen viiksilankoja, jotka pioneerit olivat tehneet jo vaarattomiksi.”

telemassa koko isänmaan puolesta. Me pari nuorinta ikäluokkaa olimme vielä siivilissä, ja vapaita aloittamaan koulunkäynnin tyttöjen lisäksi.

Olisi kuulemma vielä tiedusteltava parin viikon päästä, mikä oli tilanne. Oli mahdollista, että jostakin toisesta koulusta saataisiin lisää oppilaita. Oman koulun oppilasmäärällä ei todennäköisesti koulua aloitettaisi.

Ei kulunut montakaan päivää, kun talvikin näytti tuloaan. Satoi ensilumen, eikä näyttänyt siltä, että se ainakaan heti sulaisi, sillä ilma muuttui hyvin talviseksi, vaikka maa oli aivan sulaa ja kuiva, sillä ei ollut sataanut pitkään aikaan. Sen huomasi hyvin kyntäessään, koska luukkaturve oli aivan

kuiva. Oli siitä vielä yksi etu, nimittäin keväällä kylvetetyt perunat säilyivät sielä maassa aina keväaseen saakka palettumatta, koska maa ei routaantunut ollenkaan, jotkut kertoivat saaneensa raikkaita perunoita vielä keväälläkin. Minäkin kaivoin perunoita lumen alta siihen saakka, kunnes läksin kouluun.

Kotiin palaavien lisäksi Saarekselle saapui sellainen siivousryhmä, jossa oli yksi sotilas ja muistaakseni kolme naista. He kävivät läpi jokaisen talon, siivosivat ja polttivat kaiken sellaisen, mikä paloi ja hautasivat loput maahan. Lattiat ja seinät käsiteltiin kuumalla vedellä ja natronlipeällä tautien ehkäisemiseksi. Sen jälkeen kylä oli valmis ottamaan entiset asukkaat vastaan. Suurin osa saapui vasta keväällä, niin kuin meilläkin. Tuo työryhmä asui Pulliaisessa, jossa oli kaksi ehjää kamaria, vaikka tupaan oli tullutkin tykin ammus.

Parikkalan maamieskoulu

Oli kulunut pari viikkoa. Isä kävi hevosella kirkolla asioimassa ja otti samalla yhteyttä koululle tiedustelakseen, kuinka asiat olivat kehittyneet. Sieltä vastattiin, että koulu alkaisi seuraavalla viikolla, päivämäärää en muista. Sieltä kerrottiin myös, että minun pitäisi tuoda, jos vain mahdollista joitain elintarvikkeita tullessani.

Eihän meillä mitään muuta ollut kuin ruisjauhoja, jotka minä olin tuonut tullessani. Niitä minä otin puoli paperisäkillistä, koska sen jälkeen niitä jäi vielä sen verran, mitä muut talven aikana tarvitsivat. Lopulta koitti se aamu, että koululle piti lähteä. Isä läksi minua hevosella viemään Parikkalaan kouluun, jonne oli matkaa noin 15 kilomet-

Eino Heikinmaa 30.7.2006.

riä. Silloin oli jo hyvä reki-keli.

Koululle saavuttuamme sinne oli jo tullut muutamia oppilaita, mutta joukkomme oli vielä hyvin pieni. Seuraavana päivänä saapui Suonenjoen koululta joukko poikia ja tyttöjä, minkä jälkeen meitä oli sen verran, että koulutus voisi alkaa. Koska Suonenjoen koulu jouduttiin sulkemaan oppilasmäärän vähäisyyden takia, loput oppilaat siirrettiin Parikkalaan, jossa hekin voisivat suorittaa syyslukukauden.

Tuntui hyvin ikävältä, kun moni tuttu kaveri jäi tulematta kouluun, kun tiesi missä he olivat, vaikka sodanjohto arvioikin, ettei sota kestäisi kauan, mutta toisin kävi. Me nuorimmatkin ehdimme vielä loppukahinoihin.

Noin erikoisissa tunnelmissa alkoi koulumme. Sen tajusi jokainen, niin opettajat kuin oppilaatkin, ettei ollut sitä iloista yhteen kuulumisen iloa, joka porukkasamme oli ollut keväällä, kun olimme eronneet ja toivotelleet hyvää kesää toisillemme ja luvanneet, että syksyllä taas tapaisimme.

Me luovutetulta ja nyt takaisin vallatulta alueelta kotoisin olleet olimme iloisia siitä, että kotiseutumme oli jälleen suomalaisten hallinnassa, mutta siitä olimme saaneet maksaa kalliin hinnan.

Sunnuntailomalla Saareksella

Kun koulua oli jatkunut niin pitkälle, että elimme jo marraskuun loppua ja tiedossamme oli, milloin koulu loppuisi, niin läksimme Tyrjältä kotoisin olevan Kempin Einoon kanssa käymään kotona. Hänenkin kotinsa oli aivan nykyisen

Oi niitä aikoja

entisiä ja lapsuusvuosia noita

Muistelmani alkavat aivan lapsuusvuosistani Kurkijoen Saareksen kylästä 16-vuotiaaksi nuorukaiseksi asti. 4.1.1942 sain kutsun IS-joukkoihin Kurkijolle, ja siitä alkoi Suomen armeijan palveleminen aina 23.10.1945 saakka. Nämä tarinat olen kirjoittanut aivan muistinvaraisesti, en ole mitään muistiinpanoja käyttänyt. Ne muuttamat päivämäärät, jotka tästä löytyvät, on otettu teoksista, jotka on myös mainittu.

Eino Heikinmaa

rajan lähellä, mutta kuitenkin väärällä puolella ja minun kotimatkan varrella. Minulla oli hänen kotoaan matkaa vielä noin viitisen kilometriä. Matka tehtiin jalkapadikassa. Minulle tuli kaikkiaan matkaa noin 15 kilometriä, joten siihen kului aikaa noin kolmen tunnin, mutta olihan niitä, koska lauantaina oli iltapäivä vapaata.

Saavuttuani hämärissä kotiin siellä oli aika hiljaista, sillä siellä ei ollut muita kuin isä ja äiti, sillä toiset olivat vielä Vampulassa. Eihän siitä ollut kuin runsas kuukausi, kun olin sieltä lähtenyt. Koko kylään ei ollut tullut juuri ketään lisää. Ja luultavasti talvea vasten ei ainakaan lapsiperheitä tulisiakaan yhtään. Korkein- taan ne kävivät katsomassa, mikä tilanne olisi ja tulisivat vasta keväällä, jos tilanne sen sallisi. Aina piti muistaa, että elettiin sotatilan aikaa.

Illalla lämmitin saunan, ja me kävimme isän kanssa

”Avattuani kirjeen hämmästyin kovin, sillä se sisälsi Palvelukseen astumismääräyksen.”

saunassa ja vietimme rattoisan illan. Reippaan kävelyn jälkeen ja tänään maasta kaivetut perunat ja karjalanpaistin syötyämme maistui unikin kotona maakoisalta.

Seuraavana aamuna herättyäni äiti oli jo keittänyt aamupuuron ja korvikkeen, joka maistuikin hyvältä hyvin nukutun yön jälkeen, sillä minulla oli taas 15 kilometrin matka edessä. Isän sanoi tulevansa hakemaan minua koululta asti, kun tietäisi, milloin se koulu loppui, ettei minun tarvinnut ruveta vaatteita ja kirjoja kantamaan.

Syötämme päivällisen läksin jälleen kävelemään koululle. Matkalla poikkeisin Kempinille, joka oli tien varressa. Siinä vähän aikaa leväyttäni me kaksi Einoä läksimme jälleen yhdessä jatkamaan matkaa koululle, jonne saavuimme iltahämärissä. Niin oli sunnuntailoma pidetty.

Pian koitti viimeinen koulupäivä. Se oli hyvin koruton. Ei mitään juhlallisuksia. Johtaja piti läksi-äispuheen, jossa toivotti meille hyvää onnea tulevassa elämässä, vaikka elimmekin sotatilaan ja muutenkin epävarmoissa olosuhteissa. Mutta joka tapauksessa hän toivotti meille pa-

rempaa tulevaisuutta. Sen jälkeen seurasi todistusten jako ja viimeinen ruokailu sekä lähtökahvit.

Kaksi koulun hevosta oli valjastettu rekien eteen, jotta ne, jotka läksivät junalla kotiseudulleen, saivat kyydin asemalle. Heitä olikin suurin osa. Meitä muutamia oltiin hakemassa koululta suoraan kotiin. Isäkin oli tullut jo koululle, joten minä pääsin lähtemään aivan heti, kun vain haettiin tavarat asunnolta. Siihen loppui minun koulunkäyntini ja alkoi uusi vaihe minun elämässäni. Tulevaisuuteni oli silloin aivan avoimena.

Kotona odotti yllätys

Kun palailimme isän kanssa kotia kohti, oli kauden talvisää. Jouluun oli aikaa ehkä muutama päivä, sitä en tarkkaan muista, kun en ole pitänyt päiväkirjaa. Todistuksetkin ovat jo matkan varrella kadonneet. Niistä olisi voinut koulun päättymispäivän nähdä, mutta sillä ei tässä tapauksessa ole mitään väliä.

Kun saavuimme kotiin, oli jo aika hämärä. Tädillä oli kahvipannu tulella, vaikka siinä korviketta keitettiin. Siinä keitettiin korviketta tai vastiketta, eipä sillä väliä, kunhan oli juotavaa. Kun juomiset oli juotu, tuntui siltä, että täytyisi vähän hengähtää, kun koulu oli onnellisesti ohi kuten monivaiheinen evakoaikakin.

Ajatukset leijailivat jo kauas eteenpäin. Sillä hetkellä ei tullut mieleen, että elimme sota-aikaa, mutta pian taas kylmä totuus paljastui. Olin siinä pöydällä huomannut ruskean kirjekuoren ja ajattelin, miksi-köhän isä ei ollut tuota kirjettä korjannut. Katsottuani sitä tarkemmin huomasi, että siinä olikin minun nimeni. Sen lisäksi siinä ei ollut postimerkkejä, vaan niiden paikalla oli Suomen Leijona.

Vaistomaisesti vilkaisin isääni. Hän oli vakavan näköinen ja sanoi: ”Tuli toissapäivänä.” Hän aavisti varmaan, mitä se sisälsi. Hän ei ollut puhunut mitään kirjeestä kotimatalla, oli varmaan ajatellut, että olisi parempi, että itse näkisin sen.

Avattuani kirjeen hämmästyin kovin, sillä se sisälsi Palvelukseen astumismääräyksen Kurkijoen Iskeskukseen 5.1.1942. Se

Heikinmaan naapurin Lipiäisen auto pääsi kuvaan 1930-luvulla. Takana seisomassa Eino isoisä Heikki Sonné.

Mielipide

Paljon hyvää ja yksi paha

Siellä Haminan juhlissa: ilma oli hyvä, juhla oli hyvä, ohjelma oli hyvä, juh-lakansa oli hyvä, kaupunki oli hyvä, melkein kaikki oli hyvää. Paitsi majapaikka. Se oli RUK:n Tykistö-nimi-nen rakennus.

Toki tiesin jo etukäteen, että peti tulee olemaan yh-deksän miehen tuvassa ja senkin, että yläpedille ei tarvitse kiivetä, mutta jär-kytys olivat ne likaiset pat-jat ja tyynyt. Saimme tie-tysti puhtaat lakanat, mutta niistä ei mieliala enää ko-hentunut, ja tyynyliinaa-kaan ei ollut.

Patja oli ohut ja tyyny kova, huopa näytti aika puhtaalta, mutta sitäpä ei

tarvinnutkaan, kun oli muu-tenkin lämmin. Lisäksi al-haalla olleet pari vartio-miestä eivät olleet saaneet minkäänlaista ohjeistusta. Ja se miehistötupa olikin sitten mies- ja naistupa, kunnes eräs mies (siviili) otti ohjat käsiinsä ja yhdes-sä toisen varusmiehen kanssa erotteli väen eri tu-piin, sillä niitä kyllä oli tar-peeksi.

Paikallinen matkatoi-misto oli välittäjänä, joten Puolustusvoimia voi moit-tia vain petien laadusta. Ehkä ne koulutettavat ka-raistuvat siellä, tiedä häntä. Meidät onneksi kotiutettiin sunnuntaina. Sanoo

Res. alivänrikki

Mikset asettuisi ehdolle seurakuntavaaleissa?

Seurakuntiemme suures-sa buffet-pöydässä tarjoilu ei pahemmin vaihteile. Sa-mat kalat, leivät ja juomat katetaan jo vuosisatojen ko-keumuksella. Periaatteena on, että mikään ei muutu, vaikka maistuu pahasti puulta. Kyllähän nuori ai-kuinen siellä nälkensä tyy-dyttää, mutta joskus tuntuu, että tarjolla voisi olla jotain muutakin, jotain erilaista, jotain joka herättää tuntei-ta, jotain jota kaivata ja jo-tain josta voisi jopa nauttia.

Antti Koskela
Tampere

pani pojan miettelääksi: ”Nytkö jo?”

Vaatimaton joulu Saareksella v. 1941

Vuoden 1941 joulou on erityisesti jäänyt mieleeni kahdestakin asiasta. Toinen oli se, että perhe oli jakau-tunut kahteen osaan. Äiti vietti nuorempien siskojeni kanssa joulua Vampulassa, ja minä isän ja tädin kanssa kotona Saareksilla. Toinen, mikä on jäänyt erikoisesti mieleeni, oli, miten vaati-maton se joulou oli. Mutta ei joulua niin vaatimattomasti vietetty, etteikö joulukuus-ta olisi haettu. Kävin hake-massa kuusen niin kuin mo-nesti ennenkin.

Ajattelin, että vaikei yhtään koristetta olisi, niin kuusi kuitenkin haettaisiin, sillä sehän oli joulun tun-nus. Mutta tädillä olikin joulua varten varattuna kol-me kynttilää, joka kruunasi muuten vaatimattoman jou-lun. Ne tuntuivat loistavan erittäin kirkkaasti himmeän öljylampun valossa ja juh-listivat hiljaista mutta on-nellista joulua.

Vaikka olikin hiljainen ja vaatimaton joulou, oli isä muistanut minua lahjalla. Sain nimittäin häneltä tas-kukellon. Sitä antaessaan hän mainitsi, että koska minä nyt joutuisin miesten töihin, niin täytyihän mie-

hellä olla kello, josta näkisi ajan.

Aika joulun ja loppiaisen välillä kului nopeasti. En oikein muista, mitä sillä vä-lillä oikein tapahtui. Jänni-tin kovasti, mitä tulisi ta-pahtumaan, olivathan ar-meijan tehtävät aivan jotain toista kuin työt kotona.

Ja niin koitti se päivä, kun minun piti ilmoittautua Kurkijoen Is-keskuksessa. Isä läksi samana päivänä käymään kirkolla, joten sain häneltä kyydin, joten minun ei tarvinnut kävellen sinne mennä. Olihan meiltä sinne matkaa 30 kilometriä. Kun saavuimme kirkolle, hevonen kiinnitettiin kun-nantalon hevosrikuun. Isä läksi kunnantalolle ja minä ilmoittautumaan Is-keskuk-seen.

Siinä me erkanimme. Seuraavan kerran kun ta-vattiin, oli kevät jo pitkällä ja olin saanut siirron Elisen-vaaraan.

Vampulassa vuonna 2004

Eino Heikinmaa

Eino Heikinmaan muis-telmat loppuvat tällä erää tähän. Saattaa kuitenkin olla, että saamme niitä lu-kea vielä lisääkin, sillä kir-joittaminen on tiettävästi jatkunut.

Ramakats onkikilpailut Yläneellä

Kärkikymmenikkö Yläneen Veljesrannassa palkintojen jaon jälkeen.

Kaunis syksyinen sää ter-vehti Kalakurkia, kun ko-koonnuttiin elokuisena vii-konloppuna 19.-20.8. Ylä-neen Veljesrantaan perintei-seen syksyn onkikilpailuun. Pyhäjärvi näytti parhaat puolensa, kun mahtava kym-menen veneen armaadaa koottiin kilpailuareenalle.

Kokoontuminen oli lau-antaina klo 15, jolloin Kala-kurkien emäntien tulokahvit jo odottivat tulijoita. Alkuse-remonioiden jälkeen alkoi veneiden ja kalakavereiden valinta. Se onnistui ilmeisen hyvin pienten kompellusten jälkeen. Kaikille järjestivät veneet ja kaverit.

Alkoi ensimmäisen päi-vän hikinen uurastus, kai-killä mielessä voitto sekä kilpailun ensimmäisen ka-lan saaminen. ”Eka kalan” kiertopalkinnon voittaja ratkesi vajaan 20 minuutin onginnan jälkeen. Kova huuto ja tuuletukset ilmai-sivat muille kilpailijoille kalan nousun.

Ekan kalan sai jo toisen kerran peräkkäin Laakso-sen Raija melkoisella ahve-nen körilällä. Sitten voi-tiinkin keskittyä varsinai-seen kilpailuun, mikä sujui-

kin varsin mallikkaasti lu-kuun ottamatta siimojen katkeilua ja sekoiluja sekä yhden kanootin kaatumista. Siitäkin selvittiin pelkällä vaatteiden kastumisella. Pelastusoperaatiokin toimi ammattitaidolla.

Ensimmäisen päivän saalis jo enteili, että entiset mestarit taitaisivat viedä jälleen kerran koko potin. Ajan loppuminen kuitenkin rajoitti muutamien kohdal-la runsasta kalantuloa.

Punnituksen ja väliaika-tietojen jälkeen alkoi illan-vietto erilaisine ohjelmi-neen. Saunottiin, rohkei-mat kävivät uimassa, oli lau-lua yksin ja moniäänisesti, huuliharpun soittoa, myös vitsinikkarit pääsivät esittä-mään parhaimpia juttujaan.

Ahokkaan Teuvo, savus-tusmestariimme pääsi näyttä-mään taitojaan päivän kalan-saaliin savustamisessa. Hän onnistui erinomaisesti, ja kaikki ahvenet tulivat syö-dyiksi. Maku oli kuulemma ”Teuvomainen” kuten en-nenkin, siis hyvä.

Seuraava aamu valkeni vieläkin kauniimpana. Aa-miaisen jälkeen suuntasim-me taas veneet tyynelle au-

rinkoiselle järvelle kolmek-si tunniksi.

Osa kilpailijoista haki uu-sia parempia paikkoja, osa meni entisille paikoille, jot-ka olivat merkanneet veneen reunaan varmuuden vuoksi edellisenä päivänä. Toinen kilpailupäivä oli paljon kala-rikkaampi. Kalaa tuli ” sen kun kerkis nostaa”, tai sitten ei tullut yhtään, niin kuin eräille kävi.

Voittajan venekunta on-nistui paikan valinnassa, sillä kalaa tuli kaikille rei-lusti ihan mitaleille pää-syyn asti. Revon Martti oli ensimmäisen päivän pienen saaliin kuumentamana saa-nut suurimman saaliin sekä suurimman kalan, joten molemmat kiertopalkinnot menivät hänelle.

Suurimman kalan kierto-palkinto jääkin Martin kir-jahyllyn päälle pysyvästi, sillä hän sai siihen jo kol-mannen kerran nimensä. Mutta ei huolta mitään. Vi-revuon Ria on lahjoittanut uuden komean kiertopal-kinnon tavoiteltavaksi. Siit-tä kilpaillaan jo kolmen vii-kon päästä Kurkijoella.

Kalamatka Kurkijoelle tehdään 29.9.-1.10. Matka-

aikataulu on sama kuin vii-me kerrallakin. Matka-Vii-talan auto lähtee Virttaalta klo 4.30, Alastarolta klo 4.40, Hirvikoskelta klo 4.50, Loimaan asemalta klo 5.00, Forssan Autokeitaalta klo 5.25 ja Helsingin Kias-man pysäkillä klo 7.00. Siit-tä eteenpäin matka jatkuu sopivalla vauhdilla tarpeel-lisin pysähdyksin.

Kurkijoella kalastellaan sitten lauantaina Soskuan joella, joten ottakaa ”sopi-vanmittaiset” onget mu-kaan. Sopivan pituuden ar-vioi jokainen itse, en lähde neuvomaan. Kiitokset kai-killle Yläneen kilpailuun osallistuneelle. Tavataan taas kilpailun merkeissä Kurkijoen Soskuassa.

Tulokset

- 1. Martti Repo 1 951 g
 - 2. Terttu Veijalainen 1 713 g
 - 3. Raija Laaksonen 1 698 g
 - 4. Saini Repo 1 460 g
 - 5. Viljo Ylönen 1 239 g
 - 6. Ria Virevuo 1 155 g
 - 7. Jari Jussilainen . 1 127 g
 - 8. Teuvo Ahokas 952 g
 - 9. Pentti Kempainen 913 g
 - 10. Marjatta Poskiparta 908 g
 - 11. Lauri Veijalainen 844 g
 - 12. Veikko Nenonen 816 g
 - 13. Joni Kettunen 515 g
 - 14. Eero Häkli 432 g
 - 15. Martti Meskanen 342 g
 - 16. Nikita Tupitsin .. 322 g
 - 17. Aune Hyvönen .. 312 g
 - 18. Veikko Koho 310 g
 - 19. Leena Meskanen 250 g
 - 20. Svetlana Kruklova 146g
 - 21. Toivo Hyvönen . 129 g
- Suurimman saaliin kier-topalkinto: Martti Repo 1 951 gramman kalansaa-liillaan.
- Suurimman kalan kierto-palkinto: Martti Repo 208 gramman kalalla. Kiinnitys oli jo kolmas, joten hän sai palkinnon omakseen.
- Eka kalan kiertopalkin-to: Raija Laaksonen
- Saamattomien palkinnon voittivat Pekka Riikonen ja Antti Kruklov.

Mara

Escon puumerkki

Nykyisen Koskuintien reunat olivat täynnä hakkuuaukkoja. Jyrkimpien rinteiden kohdalla sentään vielä kasvoi metsää.

Koskuintie

Saareksen naapurini Eino Heikinmaa kertoi muistelmiensa osassa 32 Koskuintiellä kangasmaastoon päin noustessa olevasta pitkästä mäestä. Kävelimme sen ylös tänä kesänä.

Kävimme suolla kääntymässä, koska matkamme päättyi tien poikki kaivettuun isoon ojaan. Siis Koskuilla asti jäi käymättä. Tie oli tuttu, maisema vain oli muuttunut erilaiseksi. Mäkien välillä oli suuria hakkuuaukkoja. Kirkkohonkoin vaiheilla jyrkimpien rinteiden kohdalla kasvoi metsää.

Muistojen tie

Koskuin pellot olivat tuon muistojen tien takana. Aamuisin otimme eväät mukaamme ja lähdimme töihin. Hevosien kyydissä lippakiessissä matkan teko oli mukavinta. Joskus pääsimme autokyydilläkin. Pienempänä keräsimme mesimarjoja oijen pienta-

reilta; ne olivat tosi hyviä.

Pellon reunalla oli savihautoja vettä täynnä. Siis uimapaikka löytyi läheltä haravointityön lomassa. Lämmintä oli silloinkin heinäaikaan. Milloin olin veljeni kanssa liikkeellä polkupyörillä, illalla kotiin tullessa poikkesimme Ahvenlammille uimaan. Tämän Kirkkohonkoin jyrkän mäen ylösnouseminen tehti aamuisin hevosellekin paljon töitä, mutta etenkin takaisin tullessa oli alastulo kuorman kanssa jarruttaen tarkkaa ja raskastakin, ettei vauhti pääsisi liian kovaksi.

Ensimmäiseltä evakko-reissulta kotiin paluu tapahtui myös Koskuintietä pitkin. Kävelin Rämäsen Kylikin kanssa Elisenvaarasta Jokirannan Anttosille asti, josta pääsimme Arolan Jalmarin hevoskyydissä Saarekselle. Silloin matkante-ko oli toiveita täynnä: pääsimmehän kotiin takaisin.

Paluu ajoittui iltahämärään syyskuussa 1941.

Viimeinen sota-ajan muisto Koskuintiestä minulla on pimeästä syysyöstä. Lähtökäsky evakkoon tuli keskiyöllä, jolloin lähdin sedan kanssa hakemaan hiehoja Koskuin pelloilta. Kävelimme kiireellä tuota mustaa tietä pitkin. Karjan oli määrä lähteä kylästä vielä saman päivän 5.9.1944 aamuna klo 10.

Tämänvuotisella matkal- lamme alkukesän päivä 3.6. oli kaunis. Vietin päivää sisareni Aila Okon kanssa Koskuintiellä kuunnellen käen kukuntaa ja ihaillen kirkkaansinisiä orvokkeja. Tien tarina päättyy muistojen joukkoon kaikkine vaiheineen ja vuodenaikoin- neen tämän retkipäivän myötä.

Eila Pamppunen
o.s. Lipiäinen

ONKS TIETOO VASTAUKSET

1. J. K. Paasikivi ja Urho Kekkonen
2. Enontekiöllä
3. pohjoisamerikkalainen kapakka
4. Äänisen
5. Oulun
6. Saksa
7. yksikyttyräinen kame- li
8. Israelissa
9. leukemia
10. toukokuussa (9.5.)

LAATUA EDULLISUUTTA AMMATILAISELTA

- Kellohuoltopalvelu
- Käsikaiverrukset
- Konekaiverrukset
- Korukorjaus/ kivi-istutustyöt
- Sormuksien valmistus
- Ja nyt myös lasikaiverrus

KAIKKI PAIKAN PÄÄLTÄ

KELLOLIIKE
Juhani Lankinen Ky
Kauppakatu 2, Loimaa
Puh. (02) 763 2760
(Kaupungintalosta vastapäätä)

MUSIIKKIVÄEN PALVELUPAIKKA
LOIMAAN MUSIIKKI

Puh. (02) 7622 950
Oikokatu 3, Loimaa
Avoinna: ma-pe 12-18, la 10-14

Kaipuu saa näkyä

PALVELEMME
Ma - To 9 - 17
tai sopimuksen mukaan

LOIMAAN KIVI

KIVICENTER

Palininkatu 2, Loimaa
Puh 02-7605 1221

KukkaBox

Puh. 762 2669

Vastapäätä Loimaan Aluesairaala

Asianajaja

ASIANAJAJA
on asianajajaluetteloon hyväksytty lakimies, jolla on säädetty kokemus ja taito. Asianajajan toimintaa valvo- vat Asianajajaliitto ja oikeus- kansleri. Asianajotoimistot hoitavat myös maksuttomia oikeudenkäyntejä ja oikeus- turva-asioita.

Asianajotoimisto HEIKKI RANTANEN
Varatuomari

Julkinen kaupanvahvistaja
Kauppakatu 9-11 B, Loimaa
p. (02) 762 2888, fax 762 2313
heikki.rantanen@kolumbus.fi

Asianajotoimisto JARI HEIKMAN OY

Asianajaja, varat. Jari Heikman
varatuomari Kaarina Nylamo
varatuomari Katri Ranta-Eskola
Turuntie 8-14, II krs. Loimaa,
puh. (02) 762 4400, fax 763 1301
jari.heikman@aatsto.inet.fi
www.heikman.com

Muistathan ilmoittajamme!

Haapasen Hautaustoimisto

TÄYDELLINEN HAUTAUSPALVELU
Puh. 762 2700 ja 762 2857

Heimolinnankatu 16, 32200 Loimaa

Liikeajan jälkeen Reunanen puh. 762 2700
Matkap. 0500 531 814, 050 561 0547

Erikoishammasteknikko

MARKO ROSENDAHL

Vastaanotto Heimolinnankatu 14 Loimaa

Ajanvaraus puh. (02) 763 1179

ERLUND-talo

Hengittävä hirsitalo. Rakenteissa ei muoveja eikä epäorgaanisia aineita. Englannin MTV:n valinta Suomen edustajaksi Grand Designs-ohjelmaan.

Asu terveellisesti, hengitä vapaasti unelmiesi talossa, Erlund-talossa!

MELLILÄN HIRSITYÖ
Ysitie 345, 32300 MELLILÄ

Kotimaan myynti:
Juhani Eklund p. 0400-530 979
e-mail: myynti@erlund-house.com

EHT-
liiton
jäsen

Kirkkohonkoin mäki korjailtuna. Tie oli ennen pelkkä kärrytie. Kuvassa Lipiäisen sisarusten aviopuolisot Kalevi Pamppunen (vas.) ja Hannu Okko.

Kurkijoki-Säätiön 60-vuotishistoriikki

à 8€

- vuodet 1996-2006

Kolmen historiikin paketti
- vuodet 1946-2006

10€

tilattavissa tai noudettavissa
Kurkijokelaisen toimituksesta,
Koulukuja 7, 32200 LOIMAA
puh. (02) 762 2551, 050-521 3336
toimitus@kurkijokelainen.inet.fi

Tarjoukset voimassa: perjantai - lauantai 8. -9.9.2006

Herkulliset vaihtoehdot loppuviikolle!

HK Marinoitu Porsaan uunifilee
n. 1,2 kg

4,99
kg

Forssan Peruna-,
punajuuri- tai italian -
salaatti 400 g (3,98 kg)

1,59
rasia

Atria Hornet
marinoitu siipipala
550 g (3,62 kg)

1,99
rasia

Popsi Iso
Viitonen Nakit
900 g (2,99 kg)

2,69
pkt

Valio Polar 5 tai
Polar 15 juusto
600-700 g (9,98-8,56 kg)

5,99
pkt

Saarioinen Grillitassu
450 g (7,31 kg)

3,29
rasia

Ingman
meijerivoi
500 g (3,98 kg)

1,99
pkt

SPAR LOIMAA
Kauppias Sami Toivonen
puh. (02) 763 6850
ma - pe 7-21, la 7-18

Ruokakauppa Sinun makuusi

Norjalainen merilohifile

7,99
kg

SUOMALAINEN RUUKKU-SALAATTI

0,79
kpl

SPAR

